

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ**  
**Кафедра обліку і оподаткування**

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**  
**другий (магістерський) рівень вищої освіти**

**на тему: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудиту наявності та руху основних засобів у сільськогосподарському підприємстві**

**Виконав:** **Смоленко Сергій Григорович**  
здобувач спеціальності  
071 «Облік і оподаткування»

**Керівник:** **Довжик Олена Олександрівна**  
професор кафедри обліку і оподаткування

**Рецензент:** **Журбенко Наталія Михайлівна**  
к.е.н., начальник планово-фінансового відділу  
Сумського національного аграрного університету

**Суми – 2025**

# СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Факультет**

**Кафедра**

**Освітня програма**

**Спеціальність**

Економіки і менеджменту

Обліку і оподаткування

«Облік і оподаткування» другого  
(магістерського) рівня вищої освіти

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

« 08 » грудня

Затверджую:

М.І. Гордієнко

2023 р.

## ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

**Смоленку Сергію Григорович**

(прізвище, ім'я, по батькові)

**1.Тема роботи: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудиту наявності та руху основних засобів у сільськогосподарському підприємстві**

**2. База практичного дослідження:**

ТОВ «Промінь» Сумського району Сумської області

керівник роботи **Довжик Олена Олександрівна, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

**3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи)** 19 березня 2024 року

**4. Вихідні дані до проекту (роботи):**

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність,

законодавчо - нормативні акти з питань обліку і контролю, монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

**5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):**

дослідити понятійну сутність категорії «основних засобів», як об'єкта обліку;

вивчити теоретичні засади облікового процесу основних засобів;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику досліджуваного підприємства;

розкрити стан організації обліку основних засобів;

визначити особливості методики аудиту основних засобів;

надати пропозиції щодо вдосконалення обліку основних засобів;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

« 08 » грудня 2023 р.

### КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

| № з/п | Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи                                                    | Термін виконання етапів роботи   | Примітка |
|-------|---------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|----------|
| 1.    | Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи           | грудень 2023 р.                  |          |
| 2.    | Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу                     | грудень 2023 р. - лютий 2024 р.  |          |
| 3.    | Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи | березень-вересень 2024 р.        |          |
| 4.    | Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи                                                | вересень - листопад 2024 р.      |          |
| 5.    | Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником                                       | грудень 2024 р. – січень 2025 р. |          |
| 6.    | Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи                                              | лютий 2025 р.                    |          |
| 7.    | Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність                                       | 01-09 березня 2025 р.            |          |
| 8.    | Рецензування кваліфікаційної роботи                                                               | 10-18 березня 2025 р.            |          |
| 9.    | Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат                                          | 19 березня 2025 р.               |          |
| 10.   | Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист                | 19-23 березня 2025 р.            |          |
| 11.   | Захист кваліфікаційної роботи                                                                     | 24 березня 2025 р.               |          |

Здобувач вищої освіти за другим  
(магістерським) рівнем

Сергій СМОЛЕНКО

Керівник роботи

Олена ДОВЖИК

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНИК

Кваліфікаційна робота допущена до  
захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і  
менеджменту

Світлана ЛУКАШ

## АНОТАЦІЯ

**Смоленко С.Г. Теоретико-практичні аспекти обліку і аудиту наявності та руху основних засобів у сільськогосподарському підприємстві. Рукопис кваліфікаційної роботи. Суми. 2025.**

Мета написання кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-практичних аспектів обліку та аудиту операцій, пов'язаних з основними засобами, а також визначення пріоритетних напрямів щодо вдосконалення організації обліку. Для досягнення мети в роботі поставлені для вирішення наступні завдання: дослідити особливості тлумачення та класифікації основних засобів; проаналізувати теоретичні аспекти організації обліку основних засобів; дослідити особливості інвентаризації основних засобів; охарактеризувати економічні та відносні індикатори оцінки діяльності досліджуваного товариства; проаналізувати організацію первинного обліку основних засобів у товаристві; конкретизувати практичні аспекти інвентаризації основних засобів та деталізувати особливості аналітичного, синтетичного обліку; визначити напрями удосконалення первинного обліку основних засобів; деталізувати напрями вдосконалення створення стандартної та регламентовано звітності в частині обліку основних засобів; розглянути методику аудиту основних засобів.

У першому розділі обґрунтовано теоретичні особливості обліку та інвентаризації основних засобів з деталізацією сутності та нормативної регламентації облікового процесу основних засобів, конкретизації теоретичних аспектів організації обліку основних засобів, а також аналізі підходів до їх інвентаризації.

У другому розділі конкретизовано організацію обліку основних засобів у досліджуваному товаристві. Зокрема, було проаналізовано ключові фінансові показники діяльності товариства, розглянуто організацію первинного обліку основних засобів, досліджено амортизаційну політику. Доведено, що правильне ведення первинного обліку основних засобів важливе для підприємств в розрізі

кількох аспектів. По-перше, це допомагає точно визначити вартість майна компанії, що є ключовим для правильного фінансового звітування. По-друге, це робить можливим ефективно управління активами та визначення їхньої вартості для подальшої експлуатації. Крім того, правильне ведення обліку допомагає уникнути можливих помилок та конфліктів під час оцінки майна, під час аудиту чи перевірки. Також у роботі проведено аналіз організації аналітичного та синтетичного обліку основних засобів. Узагальнені вимоги до інвентаризаційного процесу основних засобів.

У третьому розділі проаналізовані питання щодо удосконалення облікового забезпечення операцій з основними засобами за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, а також розглянуто методику та особливості аудиту досліджуваних активів.

**Ключові слова:** аудит, бухгалтерський облік, інвентаризація, основні засоби, звітність.

## ANNOTATION

**Smolenko S. Theoretical and practical aspects of accounting and auditing the availability and movement of fixed assets in an agricultural enterprise. Manuscript of the qualification work. Sumy. 2025.**

The purpose of writing the qualification work is to substantiate the theoretical and practical aspects of accounting and auditing operations related to fixed assets, as well as to determine priority areas for improving the accounting organization. To achieve the goal, the following tasks are set for the solution in the work: to investigate the features of the interpretation and classification of fixed assets; to analyze the theoretical aspects of the organization of accounting for fixed assets; to investigate the features of the inventory of fixed assets; to characterize the economic and relative indicators of the assessment of the activities of the studied company; to analyze the organization of primary accounting for fixed assets in the company; to specify the practical aspects of the inventory of fixed assets and to detail the features of analytical, synthetic accounting; to determine the areas

of improvement of primary accounting for fixed assets; to detail the areas of improvement of the creation of standard and regulated reporting in terms of accounting for fixed assets; to consider the methodology of auditing fixed assets.

The first section substantiates the theoretical features of accounting and inventorying fixed assets with a detailed description of the essence and regulatory regulation of the accounting process of fixed assets, specifying theoretical aspects of the organization of accounting for fixed assets, as well as an analysis of approaches to their inventory.

The second section specifies the organization of accounting for fixed assets in the company under study. In particular, the key financial indicators of the company's activities were analyzed, the organization of primary accounting for fixed assets was considered, and the depreciation policy was studied. It is proved that the correct maintenance of primary accounting for fixed assets is important for enterprises in several aspects. Firstly, it helps to accurately determine the value of the company's property, which is key to correct financial reporting. Secondly, it makes it possible to effectively manage assets and determine their value for further operation. In addition, correct accounting helps to avoid possible errors and conflicts during property valuation, during an audit or inspection. The work also analyzes the organization of analytical and synthetic accounting for fixed assets. The requirements for the inventory process for fixed assets are summarized.

The third section analyzes issues related to improving the accounting of fixed asset transactions using specialized software, and also considers the methodology and features of auditing the assets under study.

**Key words:** audit, accounting, inventory, fixed assets, reporting.

## ЗМІСТ

|          |                                                                                                                              |    |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
|          | ВСТУП                                                                                                                        | 7  |
| РОЗДІЛ 1 | ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ<br>ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ                                                          | 11 |
| 1.1      | Основні засоби: сутність та нормативна регламентація<br>облікового процесу                                                   | 11 |
| 1.2      | Ключові теоретичні аспекти організації обліку основних засобів                                                               | 15 |
| 1.3      | Інвентаризація основних засобів: теоретико-нормативний аспект                                                                | 18 |
| РОЗДІЛ 2 | ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ<br>«ПРОМІНЬ»                                                                       | 22 |
| 2.1      | Характеристика економічних та відносних індикаторів<br>діяльності ТОВ «Промінь»                                              | 22 |
| 2.2      | Аналіз організації первинного обліку основних засобів у<br>товаристві                                                        | 29 |
| 2.3      | Інвентаризація основних засобів та організація аналітичного,<br>синтетичного обліку                                          | 37 |
|          | УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ                                                                                        |    |
| РОЗДІЛ 3 | ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ<br>АУДИТУ                                                                       | 42 |
| 3.1      | Удосконалення первинного обліку основних засобів                                                                             | 42 |
| 3.2      | Характеристика напрямів вдосконалення створення стандартної<br>та регламентовано звітності в частині обліку основних засобів | 50 |
| 3.3      | Аудиторське дослідження орієнтоване на оцінку достовірності<br>обліково-звітних даних щодо основних засобів                  | 55 |
|          | ВИСНОВКИ                                                                                                                     | 61 |
|          | СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ                                                                                                   | 65 |
|          | ДОДАТКИ                                                                                                                      | 68 |

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Правильна організація бухгалтерського обліку основних засобів є дуже важливою для будь-якого підприємства, оскільки допомагає забезпечити точність фінансової звітності, визначити реальну вартість активів, врахувати знос і амортизацію. Це також дозволяє керівникам приймати обґрунтовані рішення щодо управління основними засобами компанії. Тому актуальність правильної організації бухгалтерського обліку основних засобів не може бути недооцінена.

Аудиторська перевірка основних засобів є важливою процедурою для підприємств, оскільки дозволяє оцінити правильність їхнього обліку, належний стан та вартість. Ця перевірка може допомогти виявити можливі погрішності у фінансовій звітності, визначити можливі ризики та використати отриману інформацію для подальшого прийняття управлінських рішень. Відповідно, тематика кваліфікаційних робіт є актуальною.

Дослідження питань щодо організації бухгалтерського обліку та аудиту основних засобів досліджувалися у наукових працях таких вітчизняних вчених: Бойко Р.В. [1], Васильків М.Р. [2], Височан О.С. [3], Колісник О.П. [7], Макаренко А.П. [9], Павелко О.В. [15], Харламова О.В. [23] та ін.

Зазначені вчені власними науковими працями здійснили вагомий внесок в розвиток питань щодо дослідження проблематики, пов'язаної з веденням бухгалтерського обліку та аудиту основних засобів. Проте, на сьогодні досліджувана проблематика залишається також актуальною і потребує подальшого дослідження.

**Зв'язок роботи з науковою темою.** Кваліфікаційна робота виконувалася в межах науково-дослідної теми Сумського національного аграрного університету кафедри обліку і оподаткування: «Обліково-інформаційне забезпечення діагностики діяльності бізнес-суб'єктів (номер державної реєстрації 0119U103685)».

**Мета і завдання дослідження.** Мета написання кваліфікаційної роботи полягає в обґрунтуванні теоретико-практичних аспектів обліку та аудиту операцій, пов'язаних з основними засобами, а також визначення пріоритетних напрямів щодо вдосконалення організації обліку.

Для досягнення мети в роботі поставлені для вирішення наступні завдання:

- дослідити особливості тлумачення та класифікації основних засобів;
- проаналізувати теоретичні аспекти організації обліку основних засобів;
- дослідити особливості інвентаризації основних засобів;
- охарактеризувати економічні та відносні індикатори оцінки діяльності досліджуваного товариства;
- проаналізувати організацію первинного обліку основних засобів у товаристві;
- конкретизувати практичні аспекти інвентаризації основних засобів та деталізувати особливості аналітичного, синтетичного обліку;
- визначити напрями удосконалення первинного обліку основних засобів;
- деталізувати напрями вдосконалення створення стандартної та регламентовано звітності в частині обліку основних засобів;
- розглянути методику аудиту основних засобів.

*Об'єктом дослідження* є система організації бухгалтерського обліку та аудиту операцій з основними засобами.

*Предметом дослідження* є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів бухгалтерського обліку та аудиту основних засобів.

**Методи дослідження.** Виконання кваліфікаційної роботи базувалося на використанні системи загальних методів наукового дослідження (аналізу, групування, дедукції, індукції, історичного, порівняння, узагальнення та ін.). Крім того, були застосовані прийоми формальної логіки.

**Інформаційна база дослідження.** Інформаційну базу дослідження становлять нормативні документи, наукові праці вітчизняних вчених, практиків, дані річної фінансової звітності досліджуваного підприємства.

**Елементи наукової новизни.** Результати наукового дослідження мають елементи наукової новизни і полягають в наступному:

*удосконалено:*

- процес організації бухгалтерського обліку основних засобів в автоматизованому режимі, який передбачає використання сучасного програмного забезпечення «BAS : Бухгалтерія», що дозволяє створювати первинні документи, стандартну звітність та відображати інформацію про основні засоби у регламентованій звітності;

- процес планування аудиту основних засобів, який передбачає виокремлення взаємопов'язаних етапів перевірки, а саме: спланувати процес перевірки, розподіливши його на кілька ключових етапів: ознайомлення з діяльністю підприємства (аудитор повинен вивчити специфіку роботи суб'єкта господарювання, а також нормативно-правову базу, що регламентує бухгалтерський облік, аудит та регулювання діяльності підприємства); перевірка надходження основних засобів (оцінюється правильність класифікації активів як основних засобів, їх розподіл за видами, а також відповідність об'єктів критеріям інвестиційної нерухомості); аналіз використання та відтворення основних засобів (аудитор оцінює відповідність документального оформлення операцій щодо наявності та руху основних засобів встановленим вимогам); перевірка операцій вибуття основних засобів (досліджується правомірність реалізації, списання та ліквідації основних засобів, аналізуються акти приймання-передачі та ліквідації, а також перевіряється фіксація відповідних змін в інвентарних картках бухгалтерського обліку); перевірка достовірності облікових даних (аудитор оцінює відповідність інформації про основні засоби, відображеної у фінансовій звітності підприємства).

*набуло подальшого розвитку:*

- ідентифікація аудиторських процедур, імплементація яких у практичному аспекті при аудиті основних засобів забезпечить отримати необхідну кількість аудиторських доказів;

- узагальнення нормативної регламентації обліку основних засобів, компонентами якого є Кодекси, положення, методичні рекомендації, використання яких у практичному аспекті сприятиме максимальній спрямованості інвентаризаційного процесу вимогам законодавчо-нормативного регулювання.

**Практичне значення одержаних результатів.** Основні положення кваліфікаційної роботи можуть бути прийняті до впровадження в освітній процес в контексті викладання облікових дисциплін, а також в практичну діяльність досліджуваного суб'єкта господарювання.

**Особистий внесок здобувача.** Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною працею, наукові положення та висновки, які представлені в праці, одержані здобувачем вищої освіти особисто.

**Апробація результатів дослідження.** Основні результати наукових досліджень були обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: VI Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти» (27-28 березня 2024 р., м. Львів), III Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (19 листопада 2024 р, м. Суми).

**Публікації.** Основні результати кваліфікаційної роботи викладено в 2 наукових працях загальним обсягом 0,4 ум. друк. арк.

**Структура і обсяг роботи.** Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи - 68 сторінки, робота містить 7 таблиць, 27 рисунків. Список використаних джерел налічує 28 найменувань.

## РОЗДІЛ 1

### ТЕОРЕТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

#### 1.1 Основні засоби: сутність та нормативна регламентація облікового процесу

Наявність основних засобів є однією з ключових умов ефективного функціонування підприємства, оскільки вони формують виробничо-технічну базу та визначають його виробничий потенціал. У процесі діяльності окремого господарюючого суб'єкта основні засоби надходять, вводяться в експлуатацію, зношуються, підлягають ремонту для відновлення їхніх фізичних характеристик, переміщуються в межах підприємства або вибувають через втрату доцільності подальшого використання. Проте на практиці матеріально-технологічна база багатьох українських підприємств є застарілою. За сучасних бізнес умов, що склались, обмеженість інвестиційних ресурсів та недосконалість діючої законодавчої бази корпоративного управління стримують процес оновлення основних засобів.

Основні засоби, сформовані на початкових етапах діяльності підприємства, потребують постійного управління, що забезпечується ефективною організацією бухгалтерського обліку. Інформаційне забезпечення для прийняття управлінських рішень здійснюється саме в межах бухгалтерського обліку, що робить дослідження питань його організації надзвичайно актуальним в умовах сьогодення. Оптимізація обліку основних засобів дозволить визначити шляхи його подальшого вдосконалення та підвищити ефективність управління активами підприємства на перспективу.

Сучасні дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців-науковців пропонують різноманітні підходи щодо трактування поняття «основні засоби», найпоширеніші з яких представлено на рисунку 1.1.

Трактування сутності поняття «основні засоби» в економічній літературі

Й.С. Завадський - Основні засоби – це засоби праці, що беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи свою натуральну форму, та поступово за ступенем зношення переносять свою вартість на продукцію, що виробляється.

С.М. Гречко - Основний засіб – необоротний актив, що призначений для господарської діяльності, тобто планується використовувати в господарській діяльності.

Л.К. Сук, П.Л. Сук - Основні засоби підприємства, установи – це сукупність матеріально- речових цінностей, що діють в натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері.

Н.А. Литнєва, Л.І. Малявкіна, Т.В. Федорова - Основні засоби – це частина майна, яка виступає в ролі коштів праці під час виробництва продукції, виконання робіт чи надання послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайного операційного циклу, якщо він перевищує 12 місяців.

Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла - Основні засоби – це засоби праці, які використовуються (експлуатуються) впродовж тривалого часу, зберігаючи свою первісну фізичну форму, та переносять свою вартість на вироблений продукт частинами протягом декількох виробничих циклів внаслідок фізичного та морального зносу.

А.М. Коваленко - Основні засоби – це матеріальні активи з очікуваним терміном корисного використання більше одного року (або протягом операційного циклу, якщо він більше року), які підприємство утримує задля використання під час виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам, виконання адміністративних та соціальних функцій.

Ю.В. Неміш - Основні засоби – це вартісним чином виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання задля використання в процесі виробництва, постачання товарів та послуг, здавання в оренду іншим особам або виконання соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року чи визначається межами операційного циклу понад одного року, вартість яких зменшується в процесі використання.

Н.Д. Бабяк Основні засоби – це активи з терміном корисного використання більше одного року, які використовуються на підприємствах у декількох операційних циклах задля отримання економічної вигоди, не втрачаючи матеріально-речової форми, та переносять свою вартість на знову створену продукцію частинами у вигляді нарахованих амортизаційних відрахувань.

Рисунок 1.1 - Трактування терміну «основні засоби» в науковій літературі

\*Джерело: узагальнено автором за матеріалами [7].

Основні засоби являються об'єктом дослідження сучасних науковців переважно в галузях бухгалтерського обліку, інвестицій, фінансів та економіки підприємства.

Аналіз представлених трактувань поняття «основні засоби» дозволяє зробити висновок, що більшість авторів акцентують увагу на ключових критеріях їх визнання: матеріальність – наявність фізичної, матеріально-речової форми; призначення – використання в процесі виробництва, надання послуг, постачання товарів, здавання в оренду (операційну чи фінансову) або виконання адміністративних і соціально-культурних функцій. Строк корисного використання – період експлуатації більше року або операційного циклу, якщо він перевищує один рік.

Будь-яке підприємство у своїй діяльності застосовує основні засоби, що потребують належного бухгалтерського обліку. Облік основних засобів виконує важливу роль в управлінні активами підприємства, оскільки забезпечує прозорість фінансових операцій, сприяє ефективному використанню ресурсів і формує основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Організація обліку основних засобів регулюється значною кількістю нормативних актів. У таблиці 1.1 наведено характеристику основних нормативних документів, що регламентують бухгалтерський облік основних засобів.

Законодавство України щодо обліку основних засобів має ряд характерних ознак. Зокрема, ключовою особливістю є значна кількість нормативних актів, що регулюють цю сферу, що зумовлено такими факторами:

- 1) законодавчі норми охоплюють різні аспекти господарської діяльності, кожен із яких має свої специфічні вимоги, відображені у відповідних нормативних документах;

- 2) існуючі нормативні акти нерідко суперечать один одному, що ускладнює їх застосування на практиці.

Згідно з п. 30 МСФЗ 16, після визнання активом основні засоби мають відображатися за первісною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації та можливих збитків від знецінення. У свою чергу, НП(С)БО 7 «Основні засоби»

передбачає використання двох підходів до оцінки вартості активів: за історичною собівартістю або справедливою вартістю.

Таблиця 1.1 - Характеристика нормативних документів з бухгалтерського обліку основних засобів

| Назва нормативного документа                                     | Характеристика в контексті обліку основних засобів                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Податковий кодекс України                                        | Узагальнює визначення термінів «основні засоби», «амортизація»; деталізує особливості нарахування амортизації на об'єкти основних засобів різними методами.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| НП(С)БО 7 «Основні засоби»                                       | Визначає ключові засади проведення оцінки основних засобів та їх визнання; конкретизує механізм переоцінки основних засобів; ідентифікує та деталізує методи нарахування амортизації; визначає особливості відображення в обліку факту зменшення корисності основних засобів та вибуття досліджуваної компоненти необоротних активів.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань              | Конкретизує загальні положення щодо організації інвентаризаційного процесу на підприємстві з деталізацією переліку випадків обов'язкового проведення; узагальнює методику інвентаризації основних засобів та рекомендації щодо документального супроводу.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів | Надають класифікацію основних засобів; узагальнюють концепцію обліку основних засобів; обґрунтовують особливості обліку амортизації; конкретизують питання ведення обліку ремонтних процесів щодо основних засобів; ідентифікують підходи облікового супроводу переоцінки та зменшення корисності досліджуваних активів.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності | Визначають методику відображення інформації про основні засоби у формі 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», а саме у статті «Основні засоби» наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також вартість основних засобів, отриманих у довірче управління або на праві господарського відання чи праві оперативного управління. У цій статті наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів. Окремо фіксується первісна (переоцінена) вартість, сума зносу та їх залишкова вартість. До підсумку балансу включається залишкова вартість. |

*\*Джерело: складено автором за матеріалами [10, 11, 14, 16, 17, 21].*

Разом із тим існують методологічні та практичні труднощі, пов'язані з переоцінкою основних засобів. Відповідно до МСБО 16, переоцінка можлива за умови надійного визначення справедливої вартості. Проте в Україні відсутній чітко встановлений механізм її визначення на законодавчому рівні [1].

## 1.2 Ключові теоретичні аспекти організації обліку основних засобів

Дослідження експлуатації основних засобів як у теоретичному, так і в практичному аспектах уможлиблює визначення ключових інформаційних потоків, що підлягають належному документуванню та відображенню в бухгалтерському обліку:

- ✓ витрати на підтримку основних засобів у робочому стані – ремонтні роботи та технічне обслуговування, спрямовані на збереження або відновлення первісних характеристик об'єктів;

- ✓ амортизація – розподіл вартості основного засобу протягом строку його корисного використання, що поступово зменшує балансову вартість об'єкта через фізичний або моральний знос;

- ✓ капітальні витрати – інвестиції у модернізацію, реконструкцію, модифікацію та дообладнання, що сприяють збільшенню майбутніх економічних вигод;

- ✓ зменшення корисності активів – втрата вартості у разі перевищення залишкової вартості об'єкта над сумою очікуваного відшкодування;

- ✓ переоцінка основних засобів – зміна їхньої вартості відповідно до поточного ринкового рівня, що відображається у фінансовій звітності.

Експлуатація активів може набувати активної або пасивної форми. Активна експлуатація передбачає їх безпосереднє використання (амортизація, переоцінка, оцінка зменшення корисності), а також підтримку у належному стані (поточні ремонти, технічне обслуговування). Пасивна експлуатація має місце у випадках, коли об'єкти тимчасово виводяться з використання через реконструкцію, модернізацію чи добудову.

Аналіз порушень у бухгалтерському обліку основних засобів свідчить про такі проблеми:

- ✓ відсутність документів, що характеризують технічний стан активів;

- ✓ недотримання правил ведення інвентарних карток аналітичного обліку;

✓ завищення вартості придбання основних засобів унаслідок включення необґрунтованих витрат на транспортування та монтаж.

Вагомим компонентом організації обліку основних засобів виступає їх достовірна оцінка на дату формування балансу. Без проведених належним чином оцінки та калькуляції втрачаються основні характеристики бухгалтерського обліку як відповідної системи, що генерує інформацію про найвагоміші вартісні узагальнені показники.

Для ефективного ведення обліку основних засобів необхідно враховувати такі фактори (чинники):

✓ складність і багатокомпонентність об'єктів, що вимагає детального облікового відображення;

✓ тривалий термін експлуатації, що передбачає системний контроль та облік протягом усього життєвого циклу активів;

✓ висока вартість активів, що потребує належного контролю за їх прийманням, вибуттям та збереженням;

✓ необхідність періодичних ремонтів, реконструкцій та модернізацій, які змінюють первісні характеристики об'єктів і мають бути оперативно відображені в облікових регістрах.

Одиницею обліку основних засобів являється окремий об'єкт, тому важливо чітко визначити їх класифікацію для різних груп активів.

Однією з найпоширеніших проблем автоматизованого бухгалтерського обліку виступає неоднозначність реєстрації господарських операцій, що може призводити до помилок або дублювання даних. Запровадження регламентуючих документів щодо організації обліку дозволяє уніфікувати облікові процедури та мінімізувати ризики некоректного відображення операцій. Оптимальним рішенням являється щорічний перегляд та оновлення облікової політики з урахуванням змін у діючому законодавстві.

Сучасний бухгалтерський облік може здійснюватися як у паперовій, так і в автоматизованій формі. Більшість підприємств віддають перевагу використанню спеціалізованого програмного забезпечення для облікового відображення, зокрема

системи «BAS: Бухгалтерія», що дозволяє ефективно документувати операції з основними засобами.

На рисунку 1.2 узагальнено схематично процедури облікового супроводження операцій з наявними основними засобами за допомогою програмного продукту «BAS : Бухгалтерія».

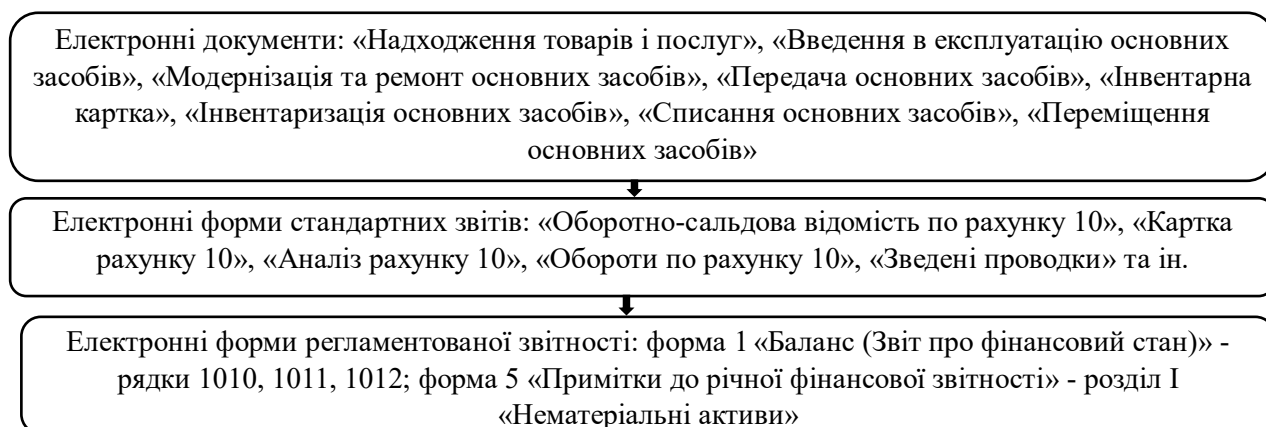


Рисунок 1.2 - Процес документального супроводження операцій з наявними основними засобами за допомогою програмного продукту «BAS : Бухгалтерія»

*\*Джерело: складено автором [21].*

Аналіз даних, наведених на рисунку 1.2, свідчить про те, що спеціалізовані програмні продукти дозволяють фіксувати всю необхідну інформацію щодо наявності та руху основних засобів. Використання сучасного програмного забезпечення забезпечує своєчасне відображення та узагальнення інформації в бухгалтерському обліку, що стосується господарських операцій з основними засобами.

Організація обліку основних засобів повинна базуватися на чітко визначених методичних засадах, які фіксуються в обліковій політиці підприємства. Кожен суб'єкт господарювання розробляє цей документ самостійно, з урахуванням особливостей своєї діяльності, форми ведення обліку та вимог чинного законодавства.

### 1.3 Інвентаризація основних засобів: теоретико-нормативний аспект

Інвентаризація основних засобів являється одним із найважливіших етапів контролю, який здійснює інвентаризаційна комісія. У процесі цієї процедури перевіряється фактична наявність активів, їхній стан, а також достовірність оцінки, за якою вони обліковуються на балансі підприємства. Виконання цих завдань вимагає від фахівців високого рівня кваліфікації, оскільки склад необоротних активів може бути різноманітним – від будівель і споруд до офісного обладнання та канцелярського приладдя.

Інвентаризація являється важливим органолептичним методом контролю, який передбачає фактичну перевірку, документальне підтвердження наявності та стану активів, а також їхню оцінку. Вона охоплює майно господарюючого суб'єкта, інвестиції у статутні капітали інших компаній, а також розрахунки з дебіторами та кредиторами [20].

Розглядаючи інвентаризацію як методичний прийом бухгалтерського обліку, можна виділити такі її основні функції:

- ✓ інформаційна – перевірка наявності активів та зобов'язань підприємства;
- ✓ контрольна – порівняння фактичних даних щодо майна з відомостями представленими в бухгалтерського обліку;
- ✓ організаційно-допоміжна – виявлення недоліків у зберіганні та використанні активів, а також розробка рекомендацій щодо їх усунення [23].

Обов'язковість проведення інвентаризації закріплена у відповідних нормативно-правових актах, перелік яких подано на рисунку 1.3.

Слід відмітити, що питання, пов'язані зі здійсненням інвентаризації, можуть бути регламентовані внутрішніми нормативними документами суб'єкта господарювання, зокрема обліковою політикою та статутом.

Інвентаризація відіграє ключову роль у забезпеченні достовірності бухгалтерського обліку та фінансової звітності, оскільки сприяє виявленню та усуненню розбіжностей між обліковими даними та фактичним станом активів, власного капіталу та зобов'язань компанії. Особливо зростає значущість цієї

процедури при переході на складання фінансової звітності за МСФЗ, адже цей процес потребує комплексної інвентаризації, а також додаткових обліково-аналітичних заходів, які не завжди застосовувалися в традиційній українській обліковій практиці [23].

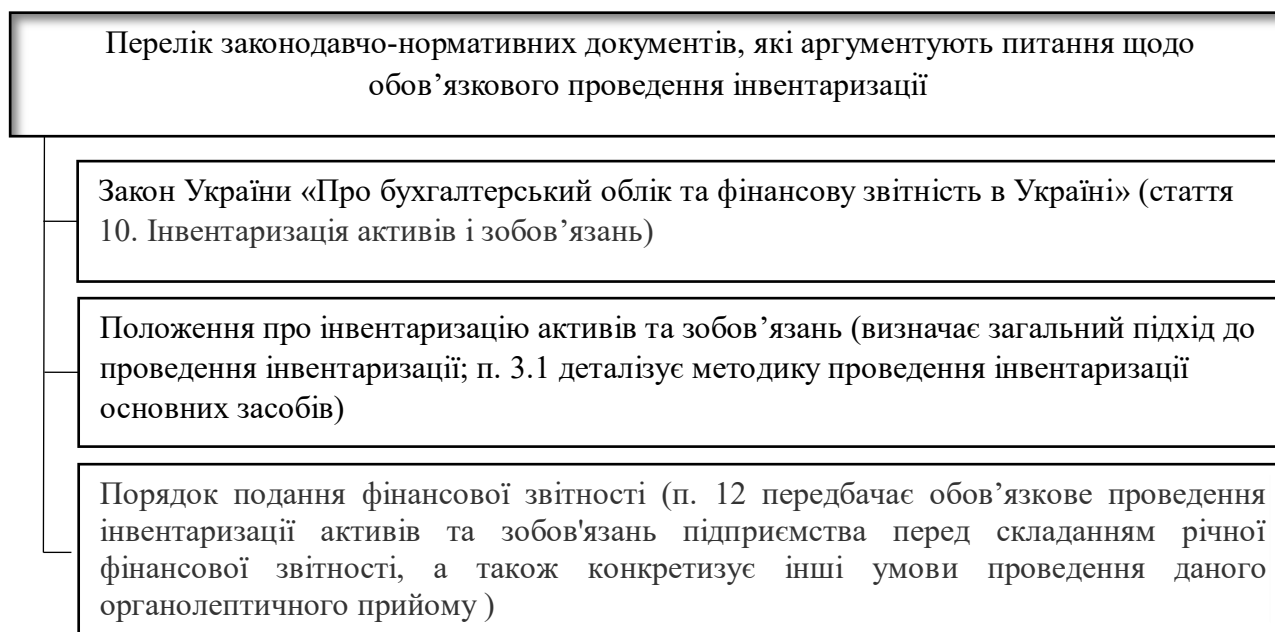


Рисунок 1.3 - Перелік законодавчо-нормативних документів, які деталізують питання щодо обов'язкового проведення інвентаризації

*\*Джерело: складено автором [20].*

Інвентаризація основних засобів здійснюється за окремими категоріями, зокрема: земельні ділянки; інвестиційна нерухомість; машини та обладнання; будівлі та споруди; інструменти, транспортні засоби; прилади та інвентар; багаторічні насадження тощо.

Методика проведення інвентаризації передбачає такі етапи [17]:

- ✓ перевірка наявності необхідної технічної та облікової документації щодо наявних основних засобів, зокрема документів про приймання та введення їх в експлуатацію;
- ✓ встановлення фактичної наявності об'єктів основних засобів і оцінка їхнього технічного стану;

✓ формування інвентаризаційного опису із зазначенням унікального інвентарного номера, дати випуску, виробника, суми зносу, первісної вартості, терміну корисного використання тощо;

✓ складання окремого інвентаризаційного опису для об'єктів, що підлягають списанню;

✓ порівняння результатів інвентаризації з даними бухгалтерського обліку;

✓ відображення виявлених розбіжностей у бухгалтерському обліку.

Доцільно, щоб у обліковій політиці підприємства були чітко визначені випадки, коли інвентаризація основних засобів є обов'язковою. Також у додатках до цього документа можна зазначити склад інвентаризаційної комісії, обов'язки матеріально відповідальних осіб, періодичність та строки проведення перевірок.

Після завершення підготовчих заходів інвентаризаційна комісія здійснює перевірку фактичної наявності об'єктів основних засобів та їхній огляд. Якщо виявляються активи, відсутні в облікових даних, вони підлягають документальному оформленню та включенню до інвентаризаційного опису. При цьому необхідно з'ясувати, коли і на підставі якого рішення були придбані або створені такі об'єкти, а також відобразити ці дані у відповідному протоколі. Визначення справедливої вартості нововиявлених активів може потребувати залучення професійного оцінювача відповідно до статті 7 Закону про оцінку. Водночас, якщо підприємство працює на комерційній основі, а документи щодо надходження активів відсутні, воно може оцінити такі активи самостійно без залучення сторонніх експертів.

У разі виявлення об'єктів основних засобів із нульовою залишковою вартістю, які все ще можуть використовуватися, інвентаризаційна комісія подає керівництву підприємства відповідні пропозиції, зокрема щодо їх переоцінки відповідно до пунктів 16 і 17 НП(С)БО 7 «Основні засоби».

Об'єкти, що перебувають у ремонті на інших підприємствах, включаються до інвентаризації на підставі супровідної документації. Основні засоби, що не придатні для подальшого використання, заносяться в окремий інвентаризаційний опис із зазначенням дати введення в експлуатацію та причин їхньої непридатності

(наприклад, фізичний знос або пошкодження). Подальше списання таких активів здійснюється у відповідності до чинного законодавства.

Для малоцінних необоротних матеріальних активів (МНМА), переданих у користування працівникам, допускається складання групових інвентаризаційних описів. У них зазначаються особи, відповідальні за збереження таких об'єктів, а працівники підтверджують правильність зазначених даних своїми підписами.

## РОЗДІЛ 2

### ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ТОВ «ПРОМІНЬ»

#### 2.1 Характеристика економічних та відносних індикаторів діяльності ТОВ «Промінь»

Об'єктом дослідження в розрізі економічних та відносних індикаторів є ТОВ «Промінь». На рисунку 2.1 подана загальна характеристика даного суб'єкта господарювання.

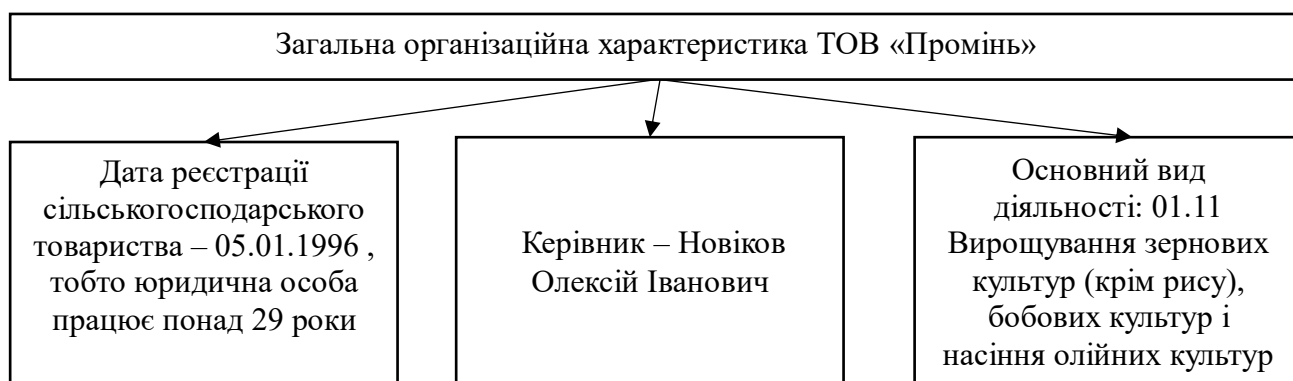


Рисунок 2.1 - Загальна організаційна характеристика ТОВ «Промінь»

*\*Джерело: складено автором.*

У процесі проведення оцінки діяльності товариства вважаємо за доцільно здійснити аналіз активів підприємства, адже він є дуже важливим процесом для керівництва товариства. Це дозволяє зрозуміти, як розподілені ресурси, як вони використовуються і чи приносять вони прибуток. Аналіз активів також допомагає виявити ефективність управління ресурсами, виявити потенційні проблеми і можливості для покращення ділової діяльності. Взагалі, важливість аналізу активів полягає в тому, щоб мати повний обсяг інформації про стан підприємства і його можливості для розвитку.

У таблиці 2.1 подано значення показників у динаміці в розрізів видів активів, яке використовує ТОВ «Промінь».

Таблиця 2.1 - Показників у динаміці в розрізі видів активів

| Роки                                     | Основні засоби, тис. грн | Запаси, тис. грн | Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн | Інша поточна дебіторська заборгованість, тис. грн | Гроші та їх еквіваленти, тис. грн |
|------------------------------------------|--------------------------|------------------|-----------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|-----------------------------------|
| 2021                                     | 1325                     | 8991,2           | 295,5                                                           | 420,8                                             | 5407,6                            |
| 2022                                     | 726,3                    | 9073,1           | 354,3                                                           | 322                                               | 7597,5                            |
| 2023                                     | 209,3                    | 11250,2          | 154,3                                                           | 2724,1                                            | 3120                              |
| Відх. +, - 2023 р. від 2021 р., тис. грн | -1115,70                 | +2259,00         | -141,20                                                         | +2303,30                                          | -2287,60                          |

*\*Джерело: складено автором за формою 1 «Баланс» ТОВ «Промінь»*

Базуючись на даних таблиці 2.1, зазначимо, що найбільші зменшення в динаміці властиві грошовим коштам та їх еквівалентам, адже має місце зменшення на 2287,60 тис. грн. На другій позиції в динаміці щодо зменшення – основні засоби, адже вони зменшилися на 1115,740 тис. грн, а на третій – дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Також за період дослідження на 2259,00 тис. грн збільшилося вартість запасів, а на 2303,30 тис. грн – інша поточна дебіторська заборгованості.

Аналіз пасивів підприємства є важливим з огляду на те, що допомагає визначити фінансовий стан підприємства та його здатність виконувати свої фінансові зобов'язання. Цей аналіз допомагає розкрити, скільки товариство заборгувало кредиторам, яку має кількість власного капіталу, та оцінити структуру джерел фінансування діяльності. Також аналіз пасивів може допомогти в плануванні подальшого розвитку та прийнятті стратегічних рішень. Наступним етапом аналізу є оцінка питомої ваги кожної складової пасивів за період 2021 – 2023 рр.

Дані рисунку 2.2 засвідчують, що найбільшим джерелом фінансування є власний капітал, оскільки він у структурі займає понад 90 %, на другій позиції – довгострокові зобов'язання, але їх частка значно менша, порівняно з попереднім показником (у 2021 році – 3,24 %, 2022 році – 3,57 %, 2023 році – 0,67) та має тенденцію у динаміці до зменшення. Третя позиція відводиться поточним

зобов'язанням, які у динаміці зменшуються, проте відсоткове значення у 2021 році – 1,93%, 2022 році – 1,86%, 2023 році – 0,99 %.

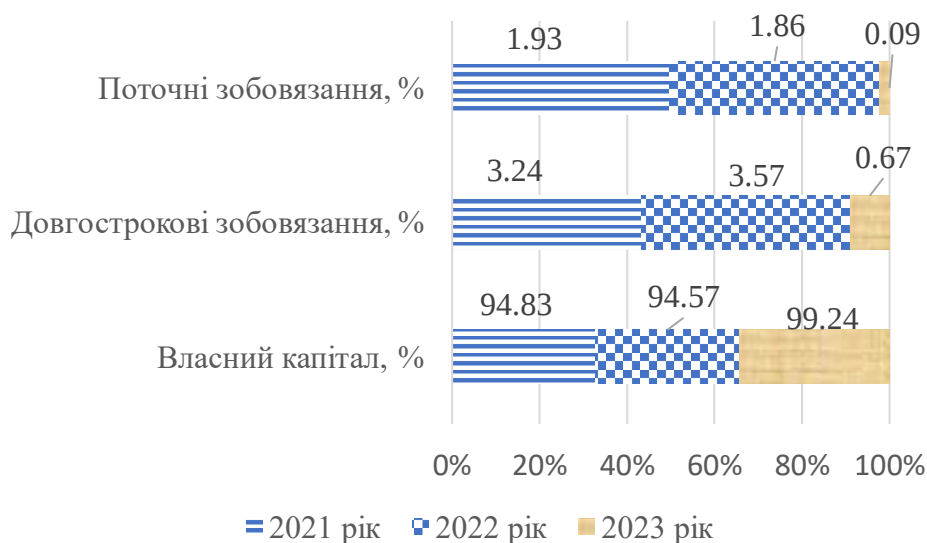


Рисунок 2.2 – Відсоткове співвідношення складових пасивів підприємства в динаміці

*\*Джерело: складено автором за формою 1 «Баланс» ТОВ «Промінь»*

Враховуючи, що заборгованість, яка у товариства є як складовою активів, оскільки це дебіторська заборгованість, так і у пасиві – кредиторська заборгованість, відповідно актуалізується необхідність аналізу її оборотності, що буде здійснено за даними рисунку 2.3.

Подані дані на рисунку 2.3 підтверджують, що оборотність дебіторської заборгованості знижується, що не є позитивною рисою, оскільки це засвідчує певну перевагу дебіторської заборгованості над виручкою від реалізації. Оборотність кредиторської заборгованості у 2023 році порівняно з 2021 роком зменшилася, але якщо за базис порівняння брати 2022 рік, то зросла.

Доцільно зафіксувати, що досліджуваному товариству властива тенденція зростання дебіторської заборгованості за рахунок іншого її різновиду, але кредиторській заборгованості характерна ситуація до зменшення. Поряд з цим, чистий дохід від реалізації продукції, як один з важливих показників, у динаміці зменшується.

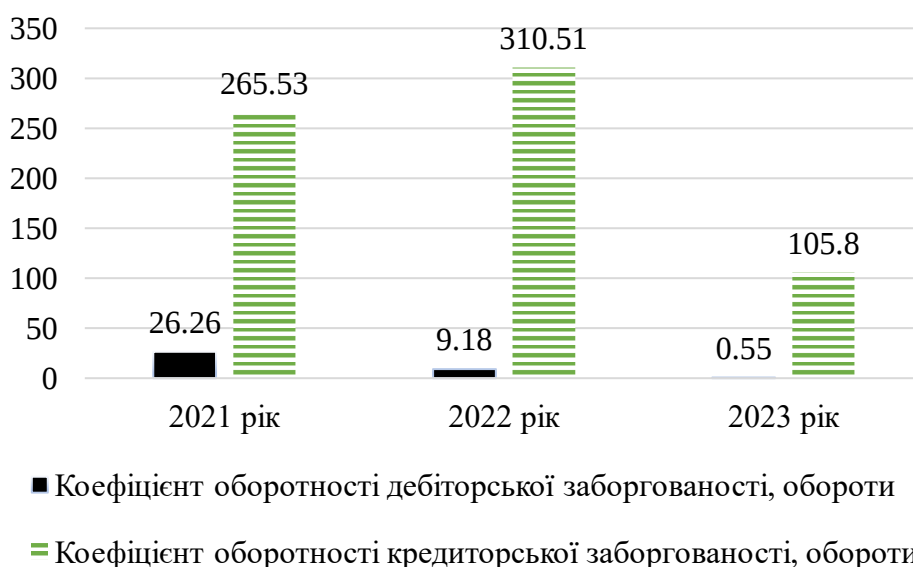


Рисунок 2.3 – Динаміка розрахункових значень дебіторської та кредиторської заборгованості

*\*Джерело: складено автором за формою 1 «Баланс» ТОВ «Промінь» та формою 2 «Звіт про фінансовий стан»*

Розрахунок показників терміну погашення дебіторської та кредиторської заборгованості є дуже важливим для фінансового стан товариства. Ці показники допомагають визначити фінансову стійкість компанії, її здатність вчасно погашати заборгованості та керувати оборотними коштами. Вони також вказують на ефективність управління кредитами та ризиками. Правильний розрахунок цих показників допоможе уникнути фінансових проблем і забезпечить стабільну діяльність підприємства. Відповідно, у таблиці 2.2 подано в динаміці розрахункові значення конкретизованих вище показників.

Таблиця 2.2 – Динаміка розрахункових значень показників, які характеризують термін погашення заборгованості товариства

| Показники                                          | 2021 рік | 2022 рік | 2023 рік | Відхилення 2023 року від 2021 року |
|----------------------------------------------------|----------|----------|----------|------------------------------------|
| Термін погашення дебіторської заборгованості, дні  | 14       | 40       | 664      | +650                               |
| Термін погашення кредиторської заборгованості, дні | 2        | 12       | 4        | +2                                 |

*\*Джерело: розраховано автором*

Узагальнені дані в таблиці 2.2 засвідчують попередні аргументи, тобто інтенсивне зростання дебіторської заборгованості сформувало базис для зростання терміну її погашення, а по кредиторській заборгованості ситуація є оберненою.

Оцінка показників результатів діяльності є дуже важливою для будь-якого бізнесу чи організації. Вона дозволяє визначити, наскільки ефективно виконуються поставлені цілі і завдання, а також виявити можливості для покращення. Через оцінку показників результатів діяльності керівництво може приймати обґрунтовані рішення, виходячи на реальних даних і аналітиці. Таким чином, цей процес відіграє ключову роль у стратегічному управлінні та досягненні успіху.

Відповідно, фокус наступного етапу дослідження буде спрямований на оцінці результативних показників, які узагальнені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Оцінка фінансовий результатів товариства

| Показник                                                                            | 2021 рік | 2022 рік | 2023 рік | Відх. (+/-)<br>2023 р. від<br>2021 р. |
|-------------------------------------------------------------------------------------|----------|----------|----------|---------------------------------------|
| Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн. | 7886,20  | 6210,10  | 1587,00  | -6299,20                              |
| Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.             | 3449,10  | 6601,10  | 1230,00  | -2219,10                              |
| Валовий прибуток, тис. грн.                                                         | 4437,10  | 1635,50  | 357,00   | -4080,10                              |
| Інші операційні витрати, тис. грн.                                                  | 537,60   | 523,30   | 125,00   | -412,60                               |
| Інші доходи, тис. грн.                                                              | 490,80   | 391,00   | -        | -490,80                               |
| Чистий прибуток, тис. грн.                                                          | 4390,30  | 1503,20  | 232,00   | -4158,30                              |

*\*Джерело: розраховано автором*

Подані показники у таблиці 2.3 мають тенденцію до зменшення. З однієї точки зору, для витрат це є позитивним моментом, але для доходів – негативним.

Негативна тенденція у фінансових результатах може мати серйозні наслідки для підприємства. Це може означати зниження прибутку, оборотів, чи інших ключових показників ефективності. У такому випадку суб'єкт господарювання може зустрічатися з проблемами податкових платежів, недостатньою ліквідністю або навіть фінансовою кризою. Важливо вчасно виявляти та вирішувати такі проблеми, щоб уникнути серйозних наслідків.

Наступним етапом аналізу є оцінка рентабельності. Розрахунок показників рентабельності є важливою частиною фінансового аналізу, яка дозволяє оцінити

ефективність використання ресурсів компанії. Для цього можна використовувати такі показники, як чиста рентабельність, рентабельність активів або рентабельність капіталу. Щоб розрахувати ці показники, вам знадобиться фінансова звітність компанії, така як звіт про прибутки та збитки та баланс. Здійснити розрахунок можна за допомогою певних формул, які дозволять вам отримати необхідні дані для аналізу.

Таблиця 2.4 – Оцінка показників рентабельності

| Показники                           | 2021 рік | 2022 рік | 2023 рік | Відх. (+/-)<br>2023 р. від<br>2021 р. |
|-------------------------------------|----------|----------|----------|---------------------------------------|
| Рентабельність діяльності, %        | 127,29   | 32,86    | 18,86    | -108,43                               |
| Рентабельність власного капіталу, % | 28,16    | 8,95     | 1,34     | -26,82                                |
| Рентабельність активів, %           | 26,7     | 8,32     | 1,33     | -25,37                                |

*\*Джерело: розраховано автором/*

Рентабельність діяльності підприємства є ключовим показником, що відображає ефективність функціонування підприємства. Цей показник визначається як відношення чистого прибутку (або прибутку до оподаткування) до обсягу виторгу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Він визначає, яка частина виторгу припадає на кожен ґрунтовну одиницю ресурсу, задіяного в діяльності підприємства. Рентабельність діяльності підприємства є важливим показником для інвесторів, кредиторів та власників бізнесу, оскільки вона свідчить про здатність підприємства генерувати прибуток від своєї діяльності. Висока рентабельність може свідчити про успішність бізнесу, тоді як низька рентабельність може бути сигналом проблем в управлінні або конкурентному середовищі. Щоб підвищити рентабельність діяльності підприємства, можна використовувати різні стратегії, такі як оптимізація виробничих процесів, зниження витрат, підвищення цін на продукцію або розширення асортименту продукції. Цей показник слід аналізувати регулярно для визначення ефективності управління підприємством. Відповідно, розрахункові значення дозволяють зазначити у динаміці вагоме зменшення, оскільки чистий прибуток має інтенсивну тенденцію до зменшення.

Рентабельність власного капіталу - це показник, який вказує на ефективність використання власних коштів компанії для генерації прибутку. Цей показник

обчислюється як частка чистого прибутку (після виплати податків) до власного капіталу підприємства. Чим вище рентабельність власного капіталу, тим більш ефективно компанія використовує свої власні активи для здобуття прибутку й ринкової конкурентоспроможності. Низька рентабельність може свідчити про проблеми з управлінням або неефективне використання власного капіталу.

Розрахункові значення, які подані у таблиці 2.4 також підтверджують зменшення, адже у 2024 році даний показник був обрахований у сумі 1,34, що на 26,82 менше, ніж у 2021 році.

Рентабельність активів - це показник ефективності, який вказує на здатність компанії генерувати прибуток з вкладених в активи коштів. Цей показник розраховується як чистий прибуток поділений на загальну вартість активів компанії. Висока рентабельність активів свідчить про ефективне використання ресурсів підприємства, тоді як низька рентабельність може свідчити про проблеми з управлінням або неефективне використання активів.

Показник рентабельності активів також характеризується тенденційно до зменшення, що підтверджується попередніми аргументами, адже чистий дохід зменшується, а активи збільшуються.

Резюмуючи дослідження зазначимо, що ефективне управління фінансовими показниками сільськогосподарського підприємства в умовах російської агресії є надзвичайно важливим завданням для забезпечення стійкості та успішності підприємства. Деякі напрями, які можуть бути обґрунтовані для досягнення цієї мети, включають наступне.

1. Диверсифікація джерел фінансування: зменшення залежності від зовнішніх фінансових джерел шляхом розвитку внутрішніх джерел фінансування, таких як оптимізація оборотних коштів, залучення інвестицій від місцевих органів влади або розвиток зовнішніх джерел фінансування з інших країн.

2. Ефективний контроль над фінансами: постійний моніторинг фінансових показників та вчасне реагування на зміни в економічних умовах для забезпечення оптимального рівня ліквідності та рентабельності.

3. Ефективне управління ризиками: ретельне аналізування та управління ризиками, пов'язаними з валютними курсами, поставками, погодою та іншими факторами, які можуть вплинути на фінансовий стан підприємства.

4. Розвиток інноваційних стратегій: впровадження інноваційних технологій та підходів для оптимізації виробництва, зменшення витрат та підвищення ефективності діяльності сільськогосподарського підприємства.

5. Співпраця з іншими сільськогосподарськими підприємствами та організаціями: укріплення партнерства та об'єднання з іншими сільськогосподарськими підприємствами може допомогти в обміні ресурсами, ідеями та досвідом для поліпшення фінансового стану. Загалом, ефективне управління фінансовими показниками сільськогосподарського підприємства в умовах російської агресії вимагає комплексного підходу, в якому комбінуються різні стратегії з метою забезпечення стійкості та успішності підприємства.

## **2.2. Аналіз організації первинного обліку основних засобів у товаристві**

Правильна організація бухгалтерського обліку основних засобів є дуже важливою для будь-якої компанії або підприємства. Це дозволяє забезпечити точність та достовірність фінансової звітності, що є основою прийняття стратегічних управлінських рішень. Необхідність правильної організації бухгалтерського обліку основних засобів полягає в тому, що ці активи є значною частиною активів компанії та відображають її фінансове становище. При неправильній організації обліку основних засобів може виникнути ризик помилкових фінансових звітів, недостовірної інформації для внутрішнього та зовнішнього аудиту, а також ризик втрати активів компанії. Тому важливо мати чітку систему обліку основних засобів, щоб забезпечити їх правильну класифікацію, оцінку та внесення змін у відповідності до законодавства та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Основні завдання первинного обліку основних засобів включають є різновекторними, а їх анотаційність подана на рисунку 2.4.

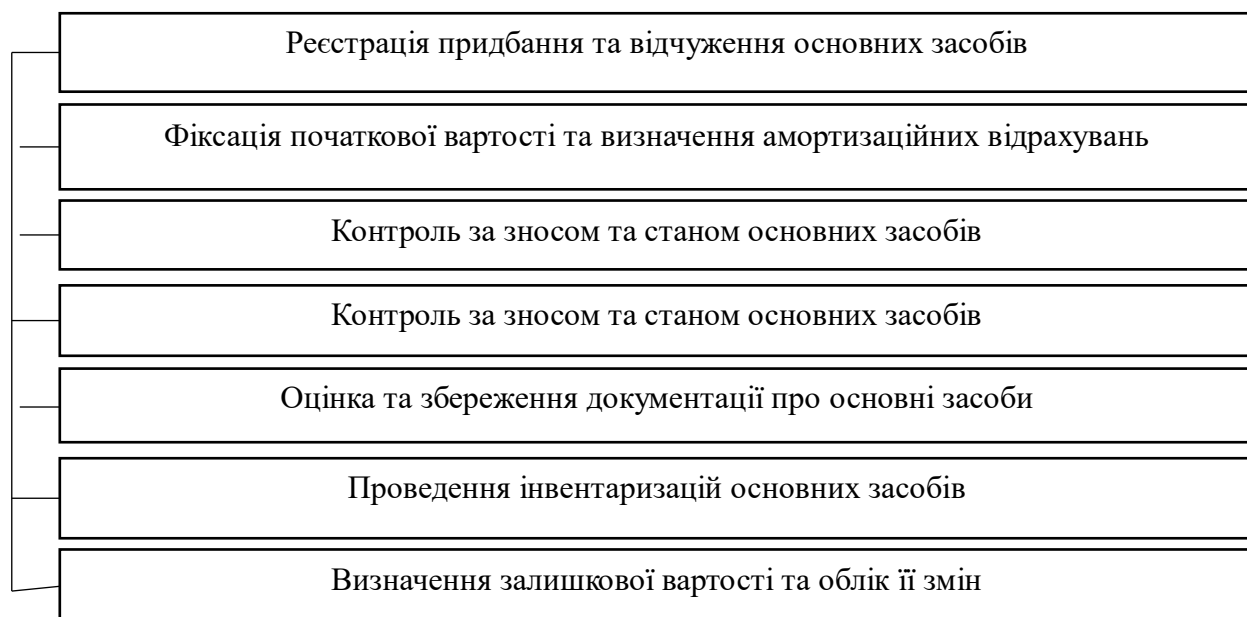


Рисунок 2.4 – Завдання організації обліку основних засобів

*\*Джерело: складено автором.*

Ідентифіковані на рисунку 2.4 завдання є важливими для забезпечення точності обліку основних засобів та визначення їх впливу на фінансовий стан підприємства.

На підприємстві облік не автоматизований. Паперовий первинний облік основних засобів є системою документів, які фіксуються на папері та містять важливі дані про придбання, вартість, експлуатацію та облік основних засобів підприємства. Ця система дозволяє зберігати необхідну інформацію про основні засоби, їх стан та вартість. Паперовий первинний облік зазвичай включає в себе договори купівлі-продажу, акти прийому-передачі, накладні, касові та складські документи, акти інвентаризації та інші документи, необхідні для обліку основних засобів. Така система дозволяє забезпечити коректний облік та контроль за використанням основних засобів у підприємстві.

Щодо організації первинного обліку основних засобів зафіксуємо наступні особливості. Основні засоби досліджуваного товариства можуть переміщуватися між структурними підрозділами у межах підприємства, або вводиться в експлуатацію. Відповідно дані процеси мають бути документально оформленими. Досліджуване підприємство для документального оформлення даних процесів

використовує «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів». Даний документ передбачає заповнення наступних реквізитів:

- назва товариства;
- ідентифікатор товариства за ЄДРПОУ;
- конкретизація структурного підрозділу;
- номер зазначеного документа;
- фіксування дати оформлення документа;
- конкретизація МВО за даний ОЗ.

Крім того, у даному документі є таблична частина, яка передбачає заповнення даних з наступною ідентифікацією:

- конкретизація здавача;
- конкретизація одержувача;
- кореспондування рахунків за дебетом та кредитом;
- вартість ОЗ за первісною оцінкою;
- номер ОЗ: інвентаризаційний / заводський / паспорта;
- код рахунку синтетичного, який необхідний для того, щоб зафіксувати дані щодо амортизації, а також конкретизувати відповідну норму амортизації;
- зазначення поправочного коефіцієнта.

У даному документі обов'язково фіксуються дані, який наказ є основою для заповнення документу з аналітикою дати, номеру та коли був проведений огляд

Також існує у даному документі інша таблиця, яка акумулює інформацію щодо:

- конкретизації даних про устаткування з деталізацією виду та коду;
- розміру амортизації із моменту введення ОЗ в експлуатацію;
- дати випуску з обов'язковою фіксацією року;
- ідентифікація дати, коли об'єкт був введений в експлуатацію.

Крім того фіксується коротка характеристика основного засобу, деталізується інформація щодо відповідності об'єкта, конкретизуються результати апробації ОЗ, резюмується висновок комісії, зазначається перелік технічної документації.

Документ затверджується підписами голови комісії, членами комісії, а також підписує Акт особа, яка прийняла ОЗ, а бухгалтер має зафіксувати інформацію про те, що було відкрито картку або зафіксовано переміщення ОЗ.

Підпис також робить головний бухгалтер.

Також основні засоби підлягають списання, що відбувається з використанням документа «Акт на списання основного засобу». Зазначений документ відображає інформацію про списання ОЗ за наступними даними:

- конкретизація назви товариства;
- ідентифікатор товариства;
- назва первинної документації;
- рік коли був створений документ, а також дата і місяць;
- конкретизація структурного підрозділу;
- конкретизація синтетичного рахунку обліку з деталізацією дебету та кредиту;
- сума, яка ідентифікується за параметрами первісної суми, амортизації, ліквідаційної вартості;
- номер ОЗ з деталізацією заводського та інвентаризаційного;
- конкретизація складу комісії з деталізацією всіх членів;
- конкретизація наказу, відповідно до якого відбувається списання ОЗ;
- деталізація скільки ремонтів відбулося за ОЗ;
- дані щодо маси ОЗ за паспортом;
- фіксування інформації щодо наявності ціннісних металів, які були отримані в результаті списання ОЗ;
- уточнення даних, які є підставою для списання ОЗ;
- деталізація даних про устаткування з аналітикою вид, код;
- дата випуску ОЗ;
- дата, коли ОЗ був введений в експлуатацію;
- узагальнений висновок комісії;
- конкретизація документації, яка додається до акту;
- підписи голови, а також всіх членів комісії.

Крім того у даному документі є таблиця, яка узагальнює дані щодо результатів списання ОЗ. Зазначена таблиця конкретизує інформацію за такими реквізитами:

- витрати, які повинні бути зафіксовані на списання ОЗ з деталізацією назви документа, конкретизацією статті витрат та суми;
- ідентифікація даних, які були отримані в результаті списання ОЗ (назва документації, конкретизація даних про цінності з деталізацією виду та номенклатурного номера, кількості та суми).

Обов'язково має бути зафіксований результат списання, деталізація даних у картці вибуття ОЗ. Дана частина документа має бути підписана головним бухгалтером та зафіксована дата.

ОЗ в товаристві проходять відповідні реконструкції, вдосконалення, оновлення, модернізацію, що відповідно в обліку фіксується у «Акті приймання-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів».

Зазначений документ дозволяє відобразити наступну інформацію:

- рік;
- місяць;
- число;
- структурний підрозділ;
- конкретизація матеріально-відповідальної особи;
- синтетичний рахунок як по дебету, так і по кредиту;
- сума;
- номер ОЗ, який деталізується на інвентарний та заводський;
- конкретизація складу інвентаризаційної комісії;
- деталізація членів інвентаризаційної комісії;
- дані щодо призначення інвентаризаційної комісії;
- дані щодо результату проведеного ремонту, встановлених дефектів;
- конкретизація змін, які є наслідком проведеної модернізації;
- деталізація щодо того чи додано акт на ліквідацію відповідних елементів;

- деталізація інформації щодо того, хто здав та прийняв з обов'язковим уточненням прізвища та фіксуванням підпису особи.

До даного документа додається довідка, яка узагальнює наступні дані:

- дані щодо кошторисної вартості з деталізацією ремонту та реконструкції;
- фактична вартість ремонту, реконструкції;
- підпис головного бухгалтера.

Враховуючи, що товариство також списує основні засоби, відповідно це оформлюється «Актом на списання автотранспортних засобів». Даний документ конкретизує інформацію про дану операцію за наступними параметрами:

- ідентифікація сільськогосподарського товариства;
- конкретизація коду товариства за ЄДРПОУ;
- рік;
- місяць;
- дата;
- конкретизація структурного підрозділу;
- дебет та кредит відповідного коду рахунку синтетичного обліку;
- сума, яка конкретизується у розрізі первісної вартості, зносу, залишкової вартості;
- номер ОЗ, який присвоюється на заводі, а також інвентарний;
- конкретизація складу комісії;
- деталізація даних щодо наказу, яким призначена комісія;
- конкретизація даних про об'єкт ОЗ, огляд якого був проведений;
- юридична адреса товариства;
- дані, коли ОЗ був зарахований на баланс;
- деталізація кількості ремонтів, які були виконані для ОЗ;
- конкретизація зовнішнього стану ОЗ;
- деталізація, які запасні частини були відсутні на ОЗ.

Також даний документ повинен узагальнити дані щодо технічної характеристики, які властиві агрегатам та для деталей автомобіля, які узагальнюються у таблиці за наступними реквізитами:

- номер;
- назва агрегатів;
- дані щодо придатності використання агрегатів;
- відсоток придатності;
- конкретизація агрегатів, які підлягають відновленню;
- конкретизація агрегатів, які не підлягають відновленню;
- деталізація дефектів, які були виявлені.

Також у даному документі має бути зафіксовані дані щодо висновку комісії, яка повинна аргументувати чи підлягає об'єкт ОЗ до списання. Даний висновок повинен підписати голова та члени комісії.

Результати списання обов'язково мають бути зафіксовані у даному документі, безпосередньо у табличній частині за наступними реквізитами:

- 1) деталізація витрат на списання з наступною деталізацією:
  - назви документа;
  - конкретизації статті витрат;
  - суми;
- 2) деталізації інформації щодо надходжень від списання ОЗ з деталізацією:
  - назва документів;
  - назва цінностей;
  - деталізації номенклатурного номера;
  - кількості;
  - суми.

У документі конкретизуються конкретизуються результати списання, а також фіксується інформація, яка відображена у картці щодо вибуття ОЗ. Все засвідчується підписом головного бухгалтера.

Досліджуване товариство дотримується вимог законодавства і нараховує на ОЗ амортизацію. Для цього використовується прямолінійний метод.

Процес нарахування амортизації повинен бути документально оформлений. Враховуючи, що товариство не використовує автоматизовану форму обліку, то

використовується документ «Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів».

Зазначений документ акумулює дані для деталізації наступних параметрів:

- конкретизація назви підприємства;
- ідентифікація товариства за ЄДРПОУ;
- рік;
- інвентарний номер ОЗ;
- назва ОЗ з деталізацією групи до якої він віднесений;
- деталізація методу нарахування амортизації;
- конкретизація дати оприбуткування ОЗ;
- фіксування первісної вартості;
- деталізація ліквідаційної вартості;
- визначення різниці між первісною та ліквідаційною вартістю;
- конкретизація термінів корисного використання ОЗ;
- деталізація суми нарахованої амортизації;
- конкретизація особливостей розподілу суми амортизації між відповідними об'єктами;
- дебет кореспондуючого рахунку.

Крім того, має бути зафіксовано, дату закінчення заповнення відомості, деталізувати потрібно виконавця, а також головного бухгалтера та підтвердити даний процес його підписом.

Враховуючи, що на підприємстві є машини, трактори, відповідно на їх також нараховується амортизація. Даний процес повинен бути документально оформлений. Тому товариство формує «Відомість розподілу витрат з утримання й експлуатації машинно-тракторного парку за відповідний період».

Дана відомість інформацію щодо нарахування амортизації на машино-тракторний парк деталізує за відповідними реквізитами наступним чином:

- конкретизація назви товариства;
- ідентифікація товариства за ЄДРПОУ;
- назва відомості;

- порядковий номер;
- деталізація виконаних робіт з конкретизацією умовних еталонних га та фізичних га;
- розподіл витрат:
  - а) амортизація: тракторів та відповідного обладнання до них; комбайнів та інших різновидів техніки;
  - б) витрати на ремонт за видати техніки машинно-тракторного парку;
  - в) інші витрати за видами техніки машинно-тракторного парку;
- разом сума розподілу витрат;
- дебет та кредит кореспондуючих рахунків.

Також обов'язково фіксується інформація про особу, яка її склала, та дані і підпис головного бухгалтера.

Аналізуючи процес організації первинного обліку основних засобів у ТОВ «Промінь», потрібно зафіксувати відповідність законодавству. Правильне ведення первинного обліку основних засобів важливе для підприємств з кількома аспектами. По-перше, це допомагає точно визначити вартість майна компанії, що є ключовим для правильного фінансового звітування. По-друге, це робить можливим ефективне управління активами та визначення їхньої вартості для подальшої експлуатації. Крім того, правильне ведення обліку допомагає уникнути можливих помилок та конфліктів під час оцінки майна під час аудиту чи перевірки.

### **2.3 Інвентаризація основних засобів та організація аналітичного, синтетичного обліку**

Інвентаризація основних засобів є дуже важливою для будь-якого підприємства, оскільки дозволяє точно визначити кількість та стан матеріальних цінностей, забезпечує їхню безпеку та прозорість у обліку. Цей процес допомагає підприємству ефективно управляти своїми ресурсами, запобігати втратам та шахрайству, а також дотримуватися законодавства та стандартів бухгалтерського

обліку. Тому інвентаризація основних засобів має величезне значення для забезпечення фінансової стабільності та успішності діяльності підприємства.

Завдання інвентаризації основних засобів включає в себе перевірку наявності, кількості, стану та розміщення основних засобів підприємства. Цей процес дозволяє підприємству точно визначити, які активи належать йому, а також оцінити їхню вартість. Інвентаризація допомагає підприємству вести точний облік основних засобів і уникнути можливих втрат або зловживань.

Інвентаризація основних засобів є важливим процесом для будь-якого підприємства, тому вимоги до неї повинні бути чітко визначені. Деякі загальні вимоги до інвентаризації основних засобів включають наступне (рисунок 2.5).

| Загальні вимоги до інвентаризації основних засобів                                                                                                                       |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Організаційні вимоги: визначення відповідальних осіб за проведення інвентаризації, планування дати та часу проведення інвентаризації, підготовка необхідної документації |
| Технічні вимоги: використання спеціального обладнання та програмного забезпечення для ідентифікації та обліку основних засобів, використання штрих-кодів або RFID-міток  |
| Правові вимоги: дотримання внутрішніх правил підприємства щодо інвентаризації, врахування законодавчих актів щодо обліку основних засобів                                |
| Порядок проведення: визначення порядку здійснення фізичного огляду та ідентифікації основних засобів, виконання підрахунків, порівняння результатів з обліком            |

Рисунок 2.5 - Загальні вимоги до інвентаризації основних засобів

*\*Джерело: складено автором.*

Дотримання цих вимог допоможе забезпечити точність та достовірність інформації про основні засоби підприємства.

У досліджуваному підприємстві інвентаризація проводиться відповідно до вимог законодавства, тобто враховуються норми Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань.

На підприємстві створена інвентаризаційна комісія, яка завжди до моменту складання річної фінансової звітності (в кінці року) проводить інвентаризацію, яка в контексті основних засобів зводиться до наступного:

- перевірка у розрізі видів основних засобів наявності паспортів та іншої технічної документації;
- інвентаризація оформлюється як за кожним об'єктом ОЗ, так і їх групою;
- інвентаризаційна документація включає інвентаризаційні описи.

Аналітика обліку здійснюється з урахуванням об'єктів ОЗ, які використовує товариство, що деталізовано на рисунку 2.6.

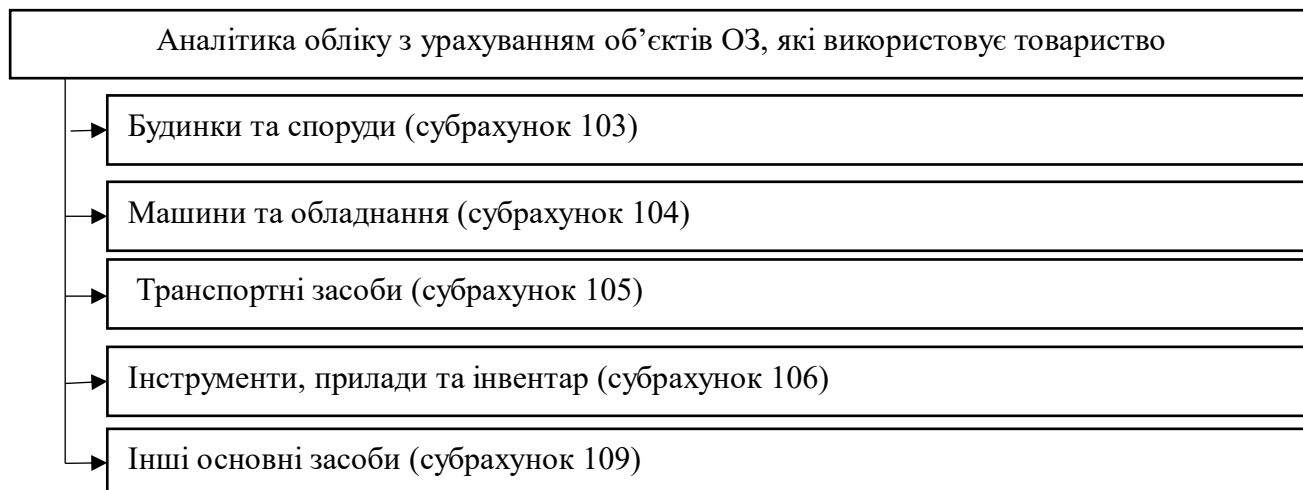


Рисунок 2.6 - Аналітика обліку з урахуванням об'єктів ОЗ, які використовує товариство

*\*Джерело: складено автором.*

ТОВ «Промінь» облік веде за журнально-ордерною формою. Журнально-ордерна форма ведення обліку є одним із методів обліку операцій у бухгалтерському обліку. Особливістю даної форми ведення обліку є те, що вона забезпечує чіткість та систематичність (кожна операція чітко реєструється у журналі-ордері та відомості, що дозволяє забезпечити належну систематизацію та контроль над обліком), забезпечується відстеження фінансових операцій (журнально-ордерна форма дозволяє відстежувати всі фінансові операції компанії та забезпечує зручний доступ до даних).

Досліджуване підприємство для обліку основних засобів використовує Журнал-ордер 4. Журнал ордер складається за даними за відповідний місяць. У даному документі інформація про основні засоби зазначається наступним чином:

- 1) у першому розділі фіксуються як дебетові дані по дебету, так і кредитові з урахуванням кореспондуючих рахунків;
- 2) у другому розділі зазначаються дані по дебету рахунку 10, які можуть кореспондувати з рахунком 15.

Крім того, досліджуване господарство заповнює «Відомість 4.3 аналітичного обліку нематеріальних активів». Дана відомість характеризує інформацію про основні засоби за наступними напрямками:

- конкретизація одиниць виміру;
- вид ОЗ;
- аналітична характеристика ОЗ;
- конкретизація місця використання ОЗ;
- інформація, коли товариство оприбуткувало ОЗ;
- первісна (переоцінена) вартість ОЗ;
- сума амортизації накопиченої;
- конкретизація терміну корисного використання;
- деталізація норми амортизації місячної;
- деталізація інформації про зміну: причина, первісна вартість, накопичена амортизація;
- конкретизація даних щодо вибуття ОЗ: дата, підстава, конкретизація первинного документа, первісна / переоцінена вартість,
- сума амортизації, яка накопичена.

Інформація про основні засоби у ТОВ «Промінь» також відображається у формі 1 «Баланс», що подано на рисунку 2.7.

Для правильного ведення обліку основних засобів дуже важливо мати вірну облікову політику. Вона повинна включати чіткі правила щодо визначення вартості, амортизації, відображення ремонтів та модернізацій, а також визначення терміну корисного використання. Неправильне ведення обліку може призвести до недооцінки або переоцінки активів, що в свою чергу може вплинути на фінансовий стан компанії. У досліджуваному товаристві є облікова політика, вона не є

ідеальною, проте її норми деталізують особливості організації обліку в частині досліджуваних активів.

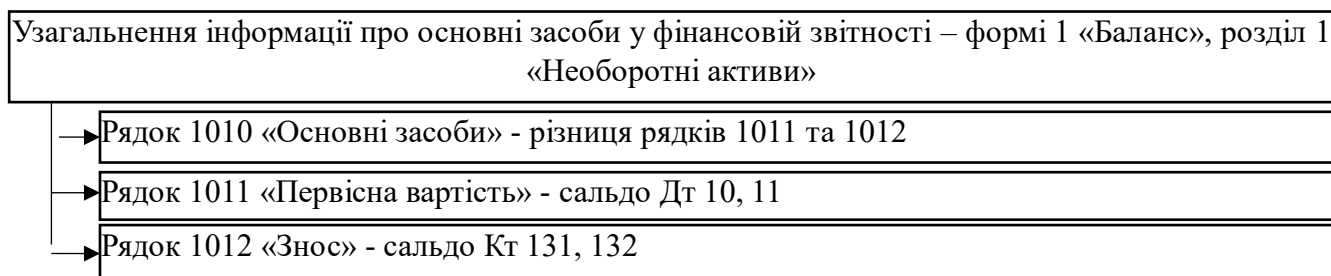


Рисунок 2.7 - Узагальнення інформації про основні засоби у фінансовій звітності – формі 1 «Баланс», розділ 1 «Необоротні активи»

*\*Джерело: складено автором.*

На рисунку 2.8 подано елементи облікової політики щодо основних засобів

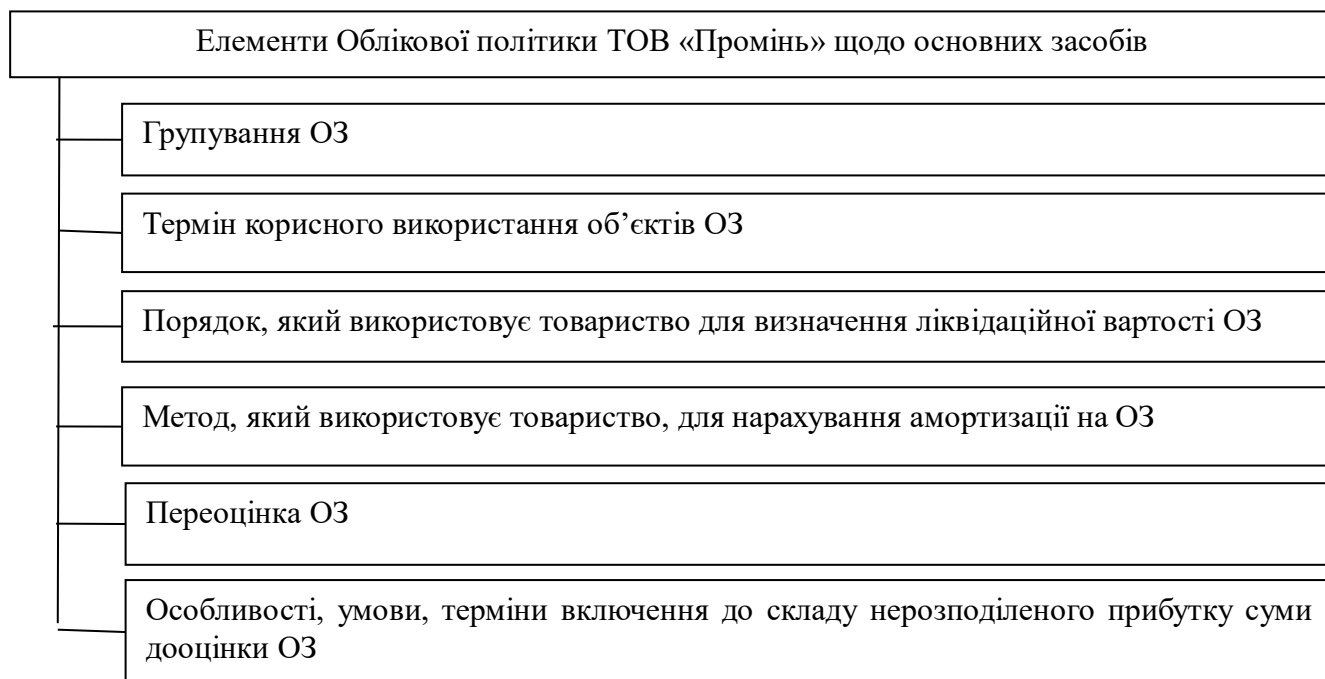


Рисунок 2.8 - Елементи Облікової політики ТОВ «Промінь» щодо основних засобів

*\*Джерело: складено автором.*

Отже, облік організовано на належному рівні, проте є пропозиції щодо вдосконалення, які будуть узагальнені у наступному розділі.

## РОЗДІЛ 3

### УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ

#### 3.1 Удосконалення первинного обліку основних засобів

Удосконалення облікового забезпечення операцій з основними засобами буде здійснено в контексті акцентування на необхідності автоматизації за допомогою програми «BAS: Бухгалтерія». Для оформлення первинних документів потрібно використати довідник «ОЗ і НМА» (рисунок 3.1), який узагальнює документи для:

- оформлення операцій щодо надходження основних засобів;
- обліку ОЗ;
- вибуття ОЗ;
- нарахування амортизації ОЗ;
- формування звітів для нарахування амортизації та документального оформлення інвентаризації ОЗ.

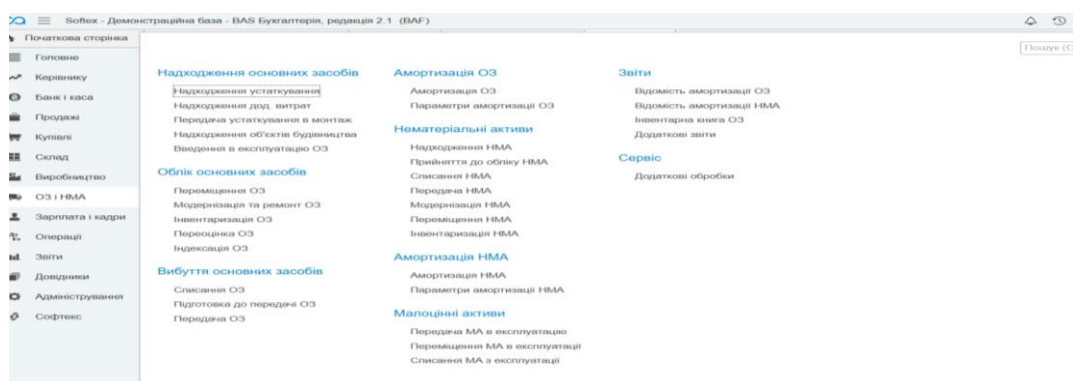


Рисунок 3.1 – Довідник «ОЗ і НМА»

*\*Джерело: складено автором.*

Підприємство періодично оновлює склад ОЗ, відповідно даний процес має бути документально оформлений за допомогою документа «Надходження товарів і послуг» (рисунок 3.2).

Головне

Керівнику

Банк і каса

Продажі

Купівлі

Склад

Виробництво

ОЗ і НМА

Зарплата і кадрові

Операції

Звіти

Довідники

Адміністрування

Софтекс

Надходження товарів і послуг (створення) (Устаткування) \*

Провести та закрити

Записати

Провести

Створити на підставі

Друк

Ще

?

Номер:

Дата: 16.02.2025 00:00:00

Вид операції: Устаткування

Контрагент: СофтПостач

Організація:

Договір: Основний договір

Склад: Головний склад

Документ розрахунків:

Ціна не включає ПДВ

Устаткування (1)

Товари

Послуги

Зворотна тара

Рахунки розрахунків

Додатково

Додати

Підбір

Ще

| N | Номенклатура | Кількість | Од. | К.    | Ціна без ПДВ | Сума без ПДВ | % ПДВ | Сума ПДВ | Всього    |
|---|--------------|-----------|-----|-------|--------------|--------------|-------|----------|-----------|
| 1 | Ноутбук      | 1,000     | шт  | 1,000 | 20 000,00    | 20 000,00    | 20%   | 4 000,00 | 24 000,00 |

Всього: 24 000,00 UAH

ПДВ (у т.ч.): 4 000,00 UAH

Коментар:

Відповідальний: Мальцева Олександра Борисівна

Рисунок 3.2 – Документальне забезпечення процесу придбання ОЗ – документ «Надходження товарів і послуг»

*\*Джерело: складено автором.*

Після заповнення всіх реквізитів документа, форма якого подана на рисунку 3.2, його потрібно провести, в результаті чого будуть сформовані кореспонденції рахунків, які у обліку забезпечать відображення оприбуткування придбаного об’єкту ОЗ (рисунок 3.3).

Головне

Керівнику

Банк і каса

Продажі

Купівлі

Склад

Виробництво

ОЗ і НМА

Зарплата і кадрові

Операції

Звіти

Довідники

Адміністрування

Софтекс

Рухи документа: Надходження товарів і послуг ДО00-000006 від 16.02.2025 14:27:45

Записати і закрити

Оновити

Ручне коригування (дозволяє редагування рухів документа)

Бухгалтерський та податковий облік (2)

Очікуваний і підтверджений ПДВ придбань (1)

Придбання податковий облік (1)

Ще

?

| Період     | Дебет                                        | Под. облік Дт | Кредит                                      | Под. облік Кт                             | Сума      |
|------------|----------------------------------------------|---------------|---------------------------------------------|-------------------------------------------|-----------|
| 16.02.2025 | 1521 Кіл.: 1,000                             |               | 631                                         |                                           | 20 000,00 |
|            | 1 Ноутбук                                    | Опод. ПДВ     | СофтПостач                                  |                                           |           |
|            | Надходження товарів і послуг ДО00-000006 ... |               | Основний договір                            |                                           |           |
|            | Головний склад                               |               | Надходження товарів і послуг ДО00-000006... |                                           |           |
| 16.02.2025 | 6442                                         |               | 631                                         |                                           | 4 000,00  |
|            | 2 СофтПостач                                 |               | СофтПостач                                  |                                           |           |
|            | Основний договір                             |               | Основний договір                            |                                           |           |
|            | <...>                                        |               | Надходження товарів і послуг ДО00-000006... |                                           |           |
|            |                                              |               |                                             | ПДВ - податковий кредит (ОЗ), перша подія |           |

Рисунок 3.3 – Оформлення кореспонденцій у результаті придбання ОЗ (проведення документа «Надходження товарів і послуг»

*\*Джерело: складено автором.*

Документ можна роздрукувати, в результаті – паперовий варіант – це «Прибуткова накладна» (рисунок 3.4).

Надходження товарів і послуг ДО00-000006 від 16.02.2025 14:27:45

Друк українською мовою Копій: 1

**Прибуткова накладна № 6 від 16 лютого 2025 р.**

Постачальник: ТОВ "СофтПостач"

Покупець: п/р UA233808054070281020000000792 у банку АПБ "РАЙФФАЙЗЕНБАНК", код за ЄДРПОУ 88888801, ІПН 523345783475, № свід. 3445678876

Договір: Основний договір

Склад: Головний склад

| №              | Товар   | Кіл-сть | Од. | Ціна без ПДВ | Сума без ПДВ |
|----------------|---------|---------|-----|--------------|--------------|
| 1              | Ноутбук | 1       | шт  | 20 000,00    | 20 000,00    |
| Всього:        |         |         |     |              | 20 000,00    |
| Сума ПДВ:      |         |         |     |              | 4 000,00     |
| Всього із ПДВ: |         |         |     |              | 24 000,00    |

Всього найменувань 1, на суму 24 000,00 UAH.  
Двадцять чотири тисячі гривень 00 копійок

Рисунок 3.4 – Прибуткова накладна

*\*Джерело: складено автором.*

Придбаний ОЗ потрібно ввести в експлуатацію, що має оформлюватися за допомогою документа «Введення в експлуатацію», який деталізує інформацію наступним чином:

- назва ОЗ;
- конкретизація устаткування;
- фіксування назви складу;
- деталізація підрозділу;
- номер рахунку інвестицій;
- конкретизація податкового призначення устаткування, тобто зазначення ПДВ;
- код ОЗ;
- назва ОЗ;
- інвентарний номер.

На рисунку 3.5 подано фрагмент документу, який забезпечує оформлення в бухгалтерському обліку процесу введення в експлуатацію ОЗ.

Введення в експлуатацію ОЗ (створення) \*

Провести та закрити Записати Провести Створити на підставі Форма ОЗ-1 Ще ?

Подія ОЗ: Введення в експлуатацію Організація:

Основні засоби Облікові дані Додатково Комісія

Устаткування: Ноутбук

Склад: Головний склад

Підрозділ: Адміністрація

Рахунок інвестицій: 1521

Податкове призначення устаткування (ПДВ): Опод. ПДВ

Основні засоби

Додати Заповнити Підбір Ще

| N | Код       | Основний засіб | Інвентарний номер |
|---|-----------|----------------|-------------------|
| 1 | 00-000004 | Ноутбук        | 00-000004         |

Рисунок 3.5 – Оформлення процесу введення в експлуатацію ОЗ – оформлення документа «Введення в експлуатація ОЗ»

*\*Джерело: складено автором.*

Крім того у даному документі має бути зафіксована інформація щодо наступних фактів:

- подія ОЗ – введення в експлуатацію;
- матеріально-відповідальна особа;
- рахунок обліку;
- податкове призначення;
- рахунок, який потрібно використовувати для нарахування амортизації;
- рахунок бухгалтерського обліку, який потрібно використовувати для відображення процесу дооцінки ОЗ;
- податкова група для відповідного об'єкту ОЗ;
- спосіб, який буде використаний для нарахування амортизації;
- способи, яким чином підприємство буде відображати витрати щодо нарахування амортизації;
- спосіб, який потрібно використовувати для податкового обліку;
- конкретизація графіку нарахування амортизації протягом року;
- термін корисного використання, який необхідний для бухгалтерського обліку;

- термін корисного використання ОЗ, який необхідний для податкового обліку;
- ліквідаційна вартість.

На рисунку 3.6 подано фрагмент документа «Введення в експлуатацію ОЗ» (фіксація амортизаційної політики).

Рисунок 3.6 - Фрагмент документа «Введення в експлуатацію ОЗ» (фіксація амортизаційної політики)

*\*Джерело: складено автором.*

Даний документ також проводиться після заповнення всіх граф, що забезпечує формування кореспонденцій рахунків (рисунок 3.7).

| Період     | Дебет     | Под. облік Дт | Кредит                                                                   | Под. облік Кт | Сума                               |
|------------|-----------|---------------|--------------------------------------------------------------------------|---------------|------------------------------------|
| 16.02.2025 | 104       | 20 000,00     | 1521                                                                     | 1,000         | 20 000,00                          |
|            | 1 Ноутбук | Опод. ПДВ     | Ноутбук<br>Надходження товарів і послуг ДОО0-000006...<br>Головний склад | Опод. ПДВ     | Введення в експлуатацію об'єкта ОЗ |

Рисунок 3.7 – Процес проведення документа «Введення в експлуатацію»

*\*Джерело: складено автором.*

Документ, який аналізувався вище можливий для друку, форма якого подана на рисунку 3.8

| Здавач                       | Одержувач           | Дебет                   | Кредит              | Переїсна                | Шифр                      | Код                                                                                                       |                                  |   |    |    |
|------------------------------|---------------------|-------------------------|---------------------|-------------------------|---------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|---|----|----|
| Цех, відділ, дільниця, лінія | рахунок, субрахунок | код аналітичного обліку | рахунок, субрахунок | код аналітичного обліку | (балансова) вартість, УАН | інвентарний заводський рахунок та об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань) | норми амортизаційних відрахувань |   |    |    |
| 1                            | 2                   | 3                       | 4                   | 5                       | 6                         | 7                                                                                                         | 8                                | 9 | 10 | 11 |
|                              | Адміністрація       | 104                     |                     | 1521                    |                           | 20 000,00                                                                                                 | 00-000004                        |   |    |    |

| Норми амортизаційних відрахувань | Поправочний коефіцієнт | Устаткування | Сума амортизації (знову) за даними переоцінки на ____ 20__ р. або за документами придбання | Рік випуску (побудови) | Дата введення в експлуатацію (місяць, рік) | Номер паспорта |            |    |
|----------------------------------|------------------------|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------|--------------------------------------------|----------------|------------|----|
| на повне відновлення             | на капітальний ремонт  | код          | код                                                                                        | код                    | код                                        | код            |            |    |
| 12                               | 13                     | 14           | 15                                                                                         | 16                     | 17                                         | 18             | 19         | 20 |
|                                  |                        |              |                                                                                            |                        |                                            |                | 16.02.2025 |    |

На підставі наказу, розпорядження \_\_\_\_\_

Рисунок 3.8 – Паперовий варіант документа «Введення в експлуатацію»

*\*Джерело: складено автором.*

Зображений на рисунку 3.8 документ – це «Акт введення в експлуатація ОЗ»

Запропонована до використання програма також дозволяє оформити процес проведення ремонтних робіт, що має оформлюватися документом «Модернізація та ремонт ОЗ» (рисунок 3.9)

Провести та закрити Записати Провести Створити на підставі Розрахунок витрат на поліпшення ОЗ Форма ОЗ-2 Ще ?

Номер: ДОО0-000002 від: 29.02.2024 23:39:05 Організація: Об'єкт будівництва: Поточний ремонт Вид поліпшення: Ремонт Подія: Ремонт

Використовувати загальний спосіб відображення витрат Спосіб відображення витрат: При автозаповненні не змінювати вартість ОЗ, що амортизується

Основні засоби Додатково

Рахунок об'єкта будівництва: 235 Загальна сума: 60 152,00 УАН Розрахувати суми

Використовувати загальний спосіб відображення витрат Спосіб відображення витрат: Додати Завантажити Підбір

| N | Основний засіб            | Інвентарний номер | Сума поліпшень |
|---|---------------------------|-------------------|----------------|
| 1 | Стелаж складський (00015) | 00015             | 7 000,00       |
| 2 | Адміністративний корпус   | 00005             | 53 152,00      |

Коментар: Відповідальний: Абдулов Юрій Володимирович

Рисунок 3.9 – Документ «Модернізація та ремонт ОЗ»

*\*Джерело: складено автором.*

Представлений на рисунку 3.9 фрагмент документа конкретизує інформацію про процеси модернізації та ремонтні роботи щодо відповідного об'єкта ОЗ за наступними напрямками:

- номер;
- назва підприємства, яке створює документ;
- конкретизація об'єкта ОЗ щодо якого проводиться відповідна модернізація або поліпшення;
- деталізація виду поліпшення;
- конкретизація рахунка будівництва;
- розмір загальної суми;
- конкретизація у розрізі конкретного засобу суми витрат на поліпшення з деталізацією інвентарного номера.

Для формування кореспонденцій рахунків щодо проведення ремонтних робіт або модернізації, його необхідно провести, результати проведення зафіксовані на рисунку 3.10.

| Період     | Дебет                     | Под. облік Дт | Кредит          | Под облік Кт | Сума                                     |
|------------|---------------------------|---------------|-----------------|--------------|------------------------------------------|
| 29.02.2024 | 93                        |               | 235             |              | 7 000,00                                 |
|            | 1 Поліпшення ОЗ для збуту | <...>         | Поточний ремонт | Опод. ПДВ    | Модернізація "Степаш складський (00015)" |
| 29.02.2024 | 92                        |               | 235             |              | 53 152,00                                |
|            | 2 Адміністрація           | <...>         | Поточний ремонт | Опод. ПДВ    | Модернізація "Адміністративний корпус"   |
|            | Послуги з ремонту (АЗ)    | <...>         |                 |              |                                          |

Рисунок 3.10 – Результати проведення документа «Модернізація та ремонт ОЗ»

*\*Джерело: складено автором.*

Важливу роль у забезпеченні якісного ведення обліку відіграє «Інвентарна книга ОЗ», яку створити потрібно за допомогою використання довідника «ОЗ і НМА». Відповідно, сформований документ буде конкретизувати наступні дані:

- період за який складено;
- порядковий номер;

- конкретизація об'єкта ОЗ;
- номер інвентарний;
- деталізація даних по надходженню (документ, який є підставою, дата надходження, структурний підрозділ, деталізація даних про відповідальну особу);
- початкова вартість;
- термін корисного використання;
- сума розрахованої амортизації;
- вартість залишкова.

Враховуючи, що щорічно товариство проводить інвентаризацію, бухгалтер може сформулювати у програмі інвентаризаційну документацію. Наприклад, документ «Інвентаризація ОЗ», забезпечує відображення даних щодо наявності ОЗ, відображення даних, які були відсутні у обліковій документації, а також здійснювати відображення лишків та списання нестач.

Основні засоби, які необхідно списати, можуть також бути списані за допомогою документа «Списання ОЗ», який відображає дані про списання наступним чином:

- дата;
- назва підприємства, яке створює документ;
- подія – списання ОЗ;
- назва ОЗ;
- вартість, яка зафіксована у бухгалтерському обліку;
- інвентарний номер;
- вартість залишкова;
- амортизація відповідно бухгалтерського обліку;
- амортизація відповідно до податкового обліку;
- причина списання;
- вартість за якою списується;
- залишкова вартість.

Також для оформлення операції на рахунках бухгалтерського обліку, документ потрібно провести, що забезпечить формування відповідної кореспонденції рахунків.

Процес переміщення ОЗ потрібно оформлювати документом «Переміщення ОЗ», реквізити якого характеризують наступну інформацію:

- номер;
- назва товариства, яке створює документ;
- підрозділ;
- матеріально-відповідальна особа;
- подія з ОЗ, тобто переміщення;
- назва ОЗ;
- інвентарний номер ОЗ.

Програма забезпечує якісну організацію первинного обліку основних засобів, тому запропонована пропозиція щодо покращення облікового супроводження є актуальною для практики.

### **3.2 Характеристика напрямів вдосконалення створення стандартної та регламентовано звітності в частині обліку основних засобів**

Інформація в розрізі основних засобів має бути узагальнена за допомогою запропонованої програми у стандартних та регламентованих формах звітності.

Заповнення та аналіз оборотно-сальдової відомості по рахунку 10 є дуже важливим для ефективного управління фінансами підприємства. Рахунок 10 відноситься до основних засобів і включає в себе вартість обладнання, машин, транспортних засобів та інших основних засобів, які використовуються у виробництві або для забезпечення діяльності підприємства. Оборотно-сальдова відомість по рахунку 10 відображає всі операції, пов'язані з придбанням, використанням, амортизацією та реалізацією основних засобів. Ця відомість дозволяє керівництву підприємства отримати повну картину щодо обсягів і стану основних засобів, їх використання та ефективності. Таким чином, важливо

регулярно заповнювати і аналізувати оборотно-сальдову відомість по рахунку 10, щоб забезпечити ефективне управління активами підприємства та приймати обґрунтовані рішення щодо їх використання.

На рисунку 3.11 подано сформовану оборотно-сальдову відомість по рахунку 10.

Головне

Керівнику

Банк і каса

Продажі

Купівлі

Склад

Виробництво

ОЗ і НМА

Зарплата і кадри

Операції

Звіти

Оборотно-сальдова відомість по рахунку 10 за Лютий 2025 р.

Період: 01.02.2025 - 28.02.2025 Рахунок: 10

Сформувати Показати настройки Друк Перістр обліку

Σ 0,00 Ще

Оборотно-сальдова відомість по рахунку 10 за Лютий 2025 р.

Виведені дані: БО (дані бухгалтерського обліку)

| Рахунок                   | Податк. призн. | Сальдо на початок періоду |        | Обороти за період |        | Сальдо на кінець періоду |           |
|---------------------------|----------------|---------------------------|--------|-------------------|--------|--------------------------|-----------|
|                           |                | Дебет                     | Кредит | Дебет             | Кредит | Дебет                    | Кредит    |
| Основні засоби            |                |                           |        |                   |        |                          |           |
| Виробничий корпус 2       |                | 5 010 000,00              |        |                   |        | 5 010 000,00             |           |
| Додатковий склад          |                | 6 100 090,00              |        |                   |        | 6 100 090,00             |           |
| Ноутбук                   |                |                           |        | 20 000,00         |        |                          | 20 000,00 |
| Сервер HP ProLiant        |                | 177 121,77                |        |                   |        | 177 121,77               |           |
| Степак складський (00014) |                | 6 000,00                  |        |                   |        | 6 000,00                 |           |
| Степак складський (00015) |                | 6 000,00                  |        |                   |        | 6 000,00                 |           |
| Степак складський (00016) |                | 6 000,00                  |        |                   |        | 6 000,00                 |           |
| Степак складський (00017) |                | 6 000,00                  |        |                   |        | 6 000,00                 |           |
| Разом                     |                | 22 590 035,77             |        | 20 000,00         |        | 22 610 035,77            |           |

Рисунок 3.11 - Сформована оборотно-сальдова відомість по рахунку 10

*\*Джерело: складено автором.*

Для посиленої аналітики даних по рахунку 10 в розрізі дебету та кредиту потрібно створити документ «Картка рахунку 10», форма якого подана на рисунку 3.12.

| Рахунок              | Кор. Рахунок     | Дебет         | Кредит    |
|----------------------|------------------|---------------|-----------|
| 10                   | Початкове сальдо | 22 590 035,77 |           |
| Неопод. ПДВ, негосп. | Початкове сальдо | 6 000,00      |           |
|                      | Оборот           |               | 6 000,00  |
|                      | Кінцеве сальдо   | 22 584 035,77 |           |
| Опод. ПДВ            | Початкове сальдо | 20 000,00     |           |
| 15                   | Оборот           |               | 20 000,00 |
|                      | Кінцеве сальдо   | 22 604 035,77 |           |
|                      | Оборот           |               | 20 000,00 |
|                      | Кінцеве сальдо   | 22 610 035,77 |           |

Рисунок 3.12 – Стандартний звіт «Аналіз рахунку 10»

*\*Джерело: складено автором.*

Проаналізувати кореспонденції рахунку 10 за всіма аналітичними об'єктами з детальною конкретизацією документа, який супроводжував відповідну господарську операцію можна на підставі документу «Картка рахунку 10», форма якої подана на рисунку 3.13.

**Картка рахунку 10 за Лютий 2025 р.**  
Виведені дані: БО (дані бухгалтерського обліку)

| Період                                       | Документ                                                        | Аналітика Дт      | Аналітика Кт                                                     | Дебет   |                  | Кредит      |         | Поточне сальдо         |
|----------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|-------------------|------------------------------------------------------------------|---------|------------------|-------------|---------|------------------------|
|                                              |                                                                 |                   |                                                                  | Рахунок | Рахунок          | Рахунок     | Рахунок |                        |
| Сальдо на початок                            |                                                                 |                   |                                                                  |         |                  |             |         | Д 22 590 035,77        |
| 16.02.2025                                   | Введення в експлуатацію ОЗ ДООО-0000003 від 16.02.2025 14:30:45 | Опод. ПДВ Ноутбук | Опод. ПДВ Ноутбук                                                | 104     | 20 000,00        | 1521        |         | Д 22 610 035,77        |
|                                              | Введення в експлуатацію об'єкта ОЗ                              |                   | Надходження товарів і послуг ДООО-000006 від 16.02.2025 14:27:45 |         |                  |             |         |                        |
| <b>Обороти за період та сальдо на кінець</b> |                                                                 |                   |                                                                  |         | <b>20 000,00</b> | <b>0,00</b> |         | <b>Д 22 610 035,77</b> |

Рисунок 3.13 - Стандартний звіт «Картка рахунку 10»

*\*Джерело: складено автором.*

Деталізація оборотів по рахунку 10 за відповідні звітні періоди із різними кореспондуючими рахунками можна здійснити за допомогою стандартного звіту «Обороти рахунку 10», який представлений на рисунку 3.14.

**Обороти рахунку 10 за Лютий 2025 р.**  
Виведені дані: БО (дані бухгалтерського обліку)

| Рахунок                     | Початкове сальдо Дт | Початкове сальдо Кт | Оборот Дт | 1         | 15 | Оборот Кт | Кінцеве сальдо Дт | Кінцеве сальдо Кт |
|-----------------------------|---------------------|---------------------|-----------|-----------|----|-----------|-------------------|-------------------|
| Основні засоби              |                     |                     |           |           |    |           |                   |                   |
| Податкове призначення       |                     |                     |           |           |    |           |                   |                   |
| Опод. ПДВ                   | 5 010 000,00        |                     |           |           |    |           | 5 010 000,00      |                   |
| Додатковий склад            | 6 100 090,00        |                     |           |           |    |           | 6 100 090,00      |                   |
| Опод. ПДВ                   | 6 100 090,00        |                     |           |           |    |           | 6 100 090,00      |                   |
| Ноутбук                     |                     |                     | 20 000,00 | 20 000,00 |    | 20 000,00 |                   | 20 000,00         |
| Опод. ПДВ                   |                     |                     | 20 000,00 | 20 000,00 |    | 20 000,00 |                   | 20 000,00         |
| Сервер HP ProLiant          | 177 121,77          |                     |           |           |    |           | 177 121,77        |                   |
| Опод. ПДВ                   | 177 121,77          |                     |           |           |    |           | 177 121,77        |                   |
| Степак бібліотечний (00057) | 6 000,00            |                     |           |           |    |           | 6 000,00          |                   |
| Неопод. ПДВ, негосп.        | 6 000,00            |                     |           |           |    |           | 6 000,00          |                   |
| Степак складський (00014)   | 6 000,00            |                     |           |           |    |           | 6 000,00          |                   |
| Опод. ПДВ                   | 6 000,00            |                     |           |           |    |           | 6 000,00          |                   |
| Степак складський (00015)   | 6 000,00            |                     |           |           |    |           | 6 000,00          |                   |
| Опод. ПДВ                   | 6 000,00            |                     |           |           |    |           | 6 000,00          |                   |

Рисунок 3.14 – Стандартний звіт – «Обороти рахунку 10»

*\*Джерело: складено автором.*

Звіт «Головна книга», який візуалізований на рисунку 3.15, потрібний для того, щоб за відповідний звітний період (рік, квартал, місяць) проаналізувати початкові залишки по рахунку 10, обороти рахунку 10 між іншими рахунками, кінцеве сальдо рахунку 10.

**Головна книга**  
за Лютий 2025 р.

Період: 01.02.2025 – 28.02.2025

Сформувати Показати настройки Друк Перістр обліку

Σ 0,00 Ще

| Головна книга. Рахунок 1 "Необоротні активи" |                        |                         |                     |                      |                     |                      |                  |                   |                      |     |
|----------------------------------------------|------------------------|-------------------------|---------------------|----------------------|---------------------|----------------------|------------------|-------------------|----------------------|-----|
|                                              | Початкове сальдо дебет | Початкове сальдо кредит | З кредиту рахунку 1 | З кредиту рахунку 15 | З кредиту рахунку 6 | З кредиту рахунку 63 | Оборот по дебету | Оборот по кредиту | Кінцеве сальдо дебет | Кін |
| Разом                                        | 20 845 625,21          |                         | 20 000,00           | 20 000,00            | 20 000,00           | 20 000,00            | 40 000,00        | 20 000,00         | 20 865 625,21        |     |

| Головна книга. Рахунок 10 "Основні засоби" |                        |                         |                     |                      |                  |                   |
|--------------------------------------------|------------------------|-------------------------|---------------------|----------------------|------------------|-------------------|
|                                            | Початкове сальдо дебет | Початкове сальдо кредит | З кредиту рахунку 1 | З кредиту рахунку 15 | Оборот по дебету | Оборот по кредиту |
| Разом                                      | 22 590 035,77          |                         | 20 000,00           | 20 000,00            | 20 000,00        | 22 610 035,77     |

| Головна книга. Рахунок 11 "Інші необоротні матеріальні активи" |                        |                         |                  |                   |                      |                       |
|----------------------------------------------------------------|------------------------|-------------------------|------------------|-------------------|----------------------|-----------------------|
|                                                                | Початкове сальдо дебет | Початкове сальдо кредит | Оборот по дебету | Оборот по кредиту | Кінцеве сальдо дебет | Кінцеве сальдо кредит |
| Разом                                                          | 43 420,00              |                         |                  |                   | 43 420,00            |                       |

| Головна книга. Рахунок 12 "Нематеріальні активи" |                        |                         |                  |                   |                      |                       |
|--------------------------------------------------|------------------------|-------------------------|------------------|-------------------|----------------------|-----------------------|
|                                                  | Початкове сальдо дебет | Початкове сальдо кредит | Оборот по дебету | Оборот по кредиту | Кінцеве сальдо дебет | Кінцеве сальдо кредит |
| Разом                                            | 7 000,00               |                         |                  |                   | 7 000,00             |                       |

Рисунок 3.15 – Стандартний звіт «Головна книга»

\*Джерело: складено автором.

Враховуючи, що основні засоби відображаються у фінансовій звітності, також за допомогою даної програми можна сформувати всі форми регламентованої звітності, для цього потрібно використати довідник «Звіти», натискання якого в автоматизованому режимі користувача «направить» по переліку всіх вбудованих форм регламентованої звітності. На рисунку 3.16 подано перелік вбудований в «BAS:Бухгалтерія» всіх регламентованих форм звітності.

Регламентована звітність створюється оперативною, для того, щоб заповнити форму 1, потрібно у групі «Фінансова звітність» обрати потрібну форму, відкрити її, використовуючи кнопку «Відкрити». Дана форма звітності буде містити бланк звітності, у якого різним кольором будуть заповнені відповідні графи, наприклад, графа, яка зафарбована в жовтий колір, може заповнюватися вручну, а графа зеленого кольору – в автоматизованому режимі.

Користувач має натиснути кнопку «Заповнити», щоб показники форми на підставі інформації, зафіксованої в оборотно-сальдовій відомості, заповнилися в автоматизованому режимі.

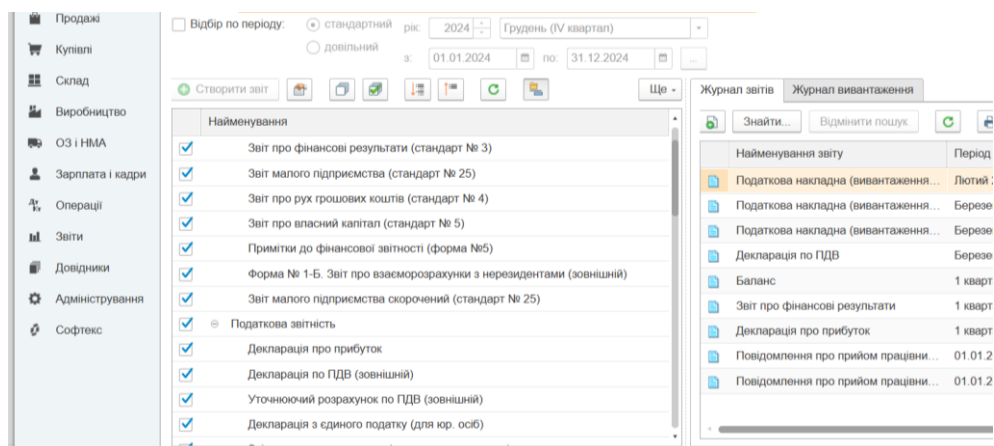


Рисунок 3.16 - Перелік вбудований в «BAS:Бухгалтерія» всіх регламентованих форм звітності

*\*Джерело: складено автором*

У програмі є журнал з кореспонденціями рахунків, які можна використовувати при формуванні документів. Наприклад, по обліку ОЗ передбачені наступні кореспонденції:

- 1) введені по ОЗ залишки: первісна вартість: Дт. 10 Кт 00;
- 2) будинок введено в експлуатація: Дт 103 Кт 152;
- 3) модернізація ОЗ: Дт 105 Кт 152;
- 4) переоцінка ОЗ: Дт 10 Кт 411;
- 5) ОЗ одержано безоплатно: Дт 10 Кт 42;
- 6) відображено ОЗ за цільовим призначення: Дт 10 Кт48;
- 7) первісна вартість ОЗ збільшена: Дт 10 Кт 47;
- 8) транспорт введено в експлуатацію Дт 104 Кт 152.

Таким чином, програма є зручною для використання в практичній діяльності підприємств, відповідно актуальність та необхідність впровадження запропонованих пропозицій не викликають сумніву.

### **3.3. Аудиторське дослідження орієнтоване на оцінку достовірності обліково-звітних даних щодо основних засобів**

Аудиторське дослідження основних засобів являється одним із ключових напрямів ефективного фінансового контролю, що сприяє забезпеченню достовірності обліково-звітних даних окремого господарюючого суб'єкта. Основні засоби формують вагомую частину активів окремого підприємства, відповідно їх правильний облік і оцінка носять критичне значення для формування показників фінансової звітності. Недостовірне представлення інформації щодо основних засобів може спричинити суттєві фінансові ризики, зокрема перекручення показників прибутковості, фінансового стану та інвестиційної привабливості окремого бізнес суб'єкта. У зв'язку з цим аудиторське дослідження має бути спрямованим на перевірку повноти, точності та законності відображення наявних основних засобів у регістрах бухгалтерського обліку та відповідних формах фінансовій звітності.

Аудиторське дослідження основних засобів базового підприємства передбачає реалізацію ряду процедур, що мають вектор спрямування на перевірку їх наявності, поточного стану, оцінки та належного представлення в обліку. Методологічні основи аудиту включають використання таких методів:

- документальна перевірка – аналіз первинної документації (акти приймання-передачі, договори купівлі-продажу, накладні, ордери, інвентаризаційні описи тощо)
- фізична перевірка – огляд основних засобів, їх ідентифікація відповідно до облікових даних (проведення реалізації тощо);
- аналітичні процедури – аналіз динаміки змін наявних основних засобів, оцінка проведених підприємством амортизаційних нарахувань, зіставлення балансової вартості даної компоненти необоротних активів з ринковими оцінками;
- оцінка внутрішнього контролю – виявлення можливих слабких місць у системі управління обліковим супроводженням, визнаних активами базового підприємства основних засобів.

Під час аудиторського дослідження наявності та руху основних засобів базового підприємства ідентифікуються для подальшого виконання наступні ключові завдання:

- достовірність первинних даних щодо наявних основних засобів;
- правильність класифікації активів досліджуваного підприємства в якості основних засобів;
- оцінка реальної вартості досліджуваної складової активів відповідно до діючих міжнародних та національних облікових стандартів;
- перевірка обґрунтованості та правильності нарахування амортизації наявних основних засобів;
- дослідження операцій щодо надходження, оприбуткування, вибуття, модернізації, капітального ремонту (поліпшення) наявних основних засобів підприємства;
- відповідність представлення основних засобів, як окремої компоненти необоротних матеріальних активів, у формах фінансовій звітності вимогам чинного законодавства.

У таблиці 3.1 узагальнено джерела інформації аудиторського дослідження для оцінки достовірності облікових даних, щодо наявності та руху основних засобів окремого підприємства, які може використати аудитор у процесі здійснення перевірки.

Перед початком проведення аудиту основних засобів аудитор повинен детально ознайомитися з обліковою політикою підприємства щодо організації обліку основних засобів за відповідний період, що підлягає перевірці, а також із внесеними змінами порівняно з попереднім періодом.

На етапі планування аудиту необхідно здійснити оцінку системи внутрішнього контролю підприємства, що використовує основні засоби, з метою розроблення ефективного плану та програми перевірки. План аудиту, сформований безпосередньо перед перевіркою, визначає послідовність аудиторських процедур, їхню спрямованість та інтенсивність. Для оптимізації процесу можуть використовуватися графіки, діаграми та спеціалізовані програмні засоби.

Таблиця 3.1 - Джерела інформації аудиторського дослідження наявних основних засобів окремого бізнес суб'єкта

| Джерело                        | Опис                                                                         |
|--------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| Баланс підприємства            | Відображає загальну вартість активів, їх структуру та динаміку змін.         |
| Інвентаризаційні описи         | Підтверджують фізичну наявність основних засобів, стан та місцезнаходження.  |
| Акти введення в експлуатацію   | Фіксують початок використання основних засобів у виробничому процесі.        |
| Договори купівлі-продажу       | Містять інформацію про умови придбання та постачальників активів.            |
| Накладні та ордери             | Підтверджують факт отримання основних засобів на баланс підприємства.        |
| Дані бухгалтерського обліку    | Відображають амортизаційні нарахування, залишкову вартість активів.          |
| Висновки незалежних оцінювачів | Використовуються для підтвердження справедливої вартості активів.            |
| Податкові декларації           | Включають дані щодо податкових зобов'язань, пов'язаних з основними засобами. |

*\*Джерело: узагальнено автором.*

Після оцінки внутрішнього контролю щодо наявності та руху основних засобів аудитор формує обґрунтовані висновки у робочих документах, які містять відомості про діючу систему бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, а також оцінку ризику його невідповідності. У разі визначення ризику як незначного аудитор документально підтверджує обґрунтованість своїх висновків. Від якості оцінки внутрішнього контролю значною мірою залежить точність і достовірність результатів перевірки.

Одним із ключових аспектів аудиту основних засобів виступає оцінка їхньої вартості. Основні засоби обліковуються у натуральній та вартісній формах. При ідентифікації вхідного сальдо балансової статті «Основні засоби» станом на 1.01 поточного року підприємство має списати застарілі активи, а також об'єкти, що не

відповідають критеріям визначення активів, з віднесенням їхньої вартості на зменшення розміру нерозподіленого прибутку. Основні засоби, визнані непридатними до подальшого використання в межах звітного періоду, мають бути списані на витрати даного періоду за їх залишковою вартістю. Аудитор також перевіряє, чи відображені в обліку основні засоби, що повністю зношені, але можуть приносити економічні вигоди в майбутньому. Такі активи мають бути переоцінені до справедливої вартості та відображені у складі необоротних активів підприємства. Стан та збереження основних засобів займають важливе місце у бухгалтерському обліку, оскільки вони формують виробничо-технічну базу підприємства та визначають його виробничі можливості. Контроль за їх ефективним використанням являється важливим елементом аудиторської перевірки.

Згідно з МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту», головною метою аудиту є формування незалежної професійної думки щодо правильності представлення у фінансовій звітності господарюючого суб'єкта інформації про основні засоби. При проведенні аудиту застосовуються такі методи: опитування, порівняння, інвентаризація, документальна перевірка, перерахунок та вибіркове дослідження. Оскільки аудит обліку основних засобів являється трудомістким процесом, що потребує аналізу значного обсягу даних, аудитор може використовувати вибіркове дослідження за умови прийнятного рівня аудиторського ризику. Аудитор повинен отримати від керівництва підприємства повний перелік основних засобів із зазначенням таких показників: найменування об'єкта, коротка характеристика, балансова вартість, дата придбання, норма амортизації та сума нарахованої амортизації. Вибір методики аудиторської перевірки залежить від її цілей та специфіки діяльності підприємства. Проведення аудиту основних засобів передбачає використання комплексу методичних прийомів, що забезпечують об'єктивність та достовірність результатів перевірки.

Для забезпечення якісного провадження аудиту основних засобів необхідно ретельно спланувати процес перевірки, розподіливши його на кілька ключових етапів:

1. Ознайомлення з діяльністю підприємства. Аудитор повинен вивчити специфіку роботи суб'єкта господарювання, а також нормативно-правову базу, що регламентує бухгалтерський облік, аудит та регулювання діяльності підприємства.

2. Перевірка надходження основних засобів. Оцінюється правильність класифікації активів як основних засобів, їх розподіл за видами, а також відповідність об'єктів критеріям інвестиційної нерухомості.

3. Аналіз використання та відтворення основних засобів. Аудитор оцінює відповідність документального оформлення операцій щодо наявності та руху основних засобів встановленим вимогам.

4. Перевірка операцій вибуття основних засобів. Досліджується правомірність реалізації, списання та ліквідації основних засобів, аналізуються акти приймання-передачі та ліквідації, а також перевіряється фіксація відповідних змін в інвентарних картках бухгалтерського обліку.

5. Перевірка достовірності облікових даних. Аудитор оцінює відповідність інформації про основні засоби, відображеної у фінансовій звітності підприємства.

На основі отриманих на початковому етапі перевірки даних аудитор формує загальне уявлення про систему обліку основних засобів на підприємстві та визначає ключові аспекти, які потребують особливої уваги. Досліджуючи склад та облік основних засобів, слід зазначити, що до основних засобів підприємства належать будівлі, споруди, інструменти, обладнання, виробничий і господарський інвентар, робочі та силові машини, а також інші необоротні матеріальні активи.

Аудитор повинен перевірити, як організовано аналітичний облік основних засобів: він має вестися за окремими об'єктами, кожен із яких отримує унікальний інвентарний номер на весь період експлуатації. Пооб'єктний облік здійснюється в інвентарних картках або книгах.

У таблиці 3.2 відображено типові помилки та порушення, що можуть бути виявлені у процесі аудиторської перевірки наявності та руху основних засобів базового підприємства.

Ідентифіковані в процесі аудиторської перевірки помилки можуть суттєво вплинути на достовірність фінансової звітності господарюючого суб'єкта.

Викривлення вартості основних засобів безпосередньо впливає на розрахунок амортизації, що в підсумку спотворює фінансові результати підприємства.

Таблиця 3.2 - Основні ризики в обліку основних засобів базового підприємства

| Ризик                               | Наслідки                                                               | Способи мінімізації                                           |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| Завищення вартості активів          | Перекручення фінансової звітності, неправильне нарахування амортизації | Регулярні незалежні оцінки, внутрішній контроль               |
| Неправильне нарахування амортизації | Викривлення фінансового результату                                     | Контроль розрахунків та перевірка відповідності нормам обліку |
| Відсутність документів на активи    | Неможливість підтвердження права власності                             | Систематизація документації, інвентаризація                   |
| Незаресстроване вибуття активів     | Невідповідність даних обліку та фактичної наявності                    | Впровадження контролю за рухом активів                        |
| Недооцінка основних засобів         | Низька інвестиційна привабливість, невірна оцінка фінансового стану    | Періодичне проведення дооцінки                                |
| Використання зношених активів       | Підвищені витрати на ремонт, низька продуктивність                     | Контроль технічного стану, своєчасне списання                 |

*\*Джерело: узагальнено автором*

За підсумками аудиторської перевірки формується звіт аудитора, та можуть мати місце окремі висновки щодо: достовірності облікових даних та відповідності їх вимогам стандартів бухгалтерського обліку; наявності або відсутності суттєвих порушень у веденні обліку основних засобів; необхідності коригування фінансової звітності господарюючого суб'єкта; покращення внутрішнього контролю та облікової політики щодо основних засобів.

## ВИСНОВКИ

1. У процесі діяльності окремого господарюючого суб'єкта основні засоби надходять, вводяться в експлуатацію, зношуються, підлягають ремонту для відновлення їхніх фізичних характеристик, переміщуються в межах підприємства або вибувають через втрату доцільності подальшого використання. Основні засоби, сформовані на початкових етапах діяльності підприємства, потребують постійного управління, що забезпечується ефективною організацією бухгалтерського обліку. Інформаційне забезпечення для прийняття управлінських рішень здійснюється саме в межах бухгалтерського обліку, що робить дослідження питань його організації надзвичайно актуальним в умовах сьогодення. Оптимізація обліку основних засобів дозволить визначити шляхи його подальшого вдосконалення та підвищити ефективність управління активами підприємства на перспективу.

Законодавство України щодо обліку основних засобів має ряд характерних ознак. Зокрема, ключовою особливістю є значна кількість нормативних актів, що регулюють цю сферу, що зумовлено такими факторами: 1) законодавчі норми охоплюють різні аспекти господарської діяльності, кожен із яких має свої специфічні вимоги, відображені у відповідних нормативних документах; 2) існуючі нормативні акти нерідко суперечать один одному, що ускладнює їх застосування на практиці.

2. Для ефективного ведення обліку основних засобів необхідно враховувати такі фактори (чинники): складність і багатокомпонентність об'єктів, що вимагає детального облікового відображення; тривалий термін експлуатації, що передбачає системний контроль та облік протягом усього життєвого циклу активів; висока вартість активів, що потребує належного контролю за їх прийманням, вибуттям та збереженням; необхідність періодичних ремонтів, реконструкцій та модернізацій, які змінюють первісні характеристики об'єктів і мають бути оперативно відображені в облікових регістрах.

3. Результати дослідження дали можливість встановити, що методика проведення інвентаризації передбачає такі етапи: перевірка наявності необхідної

технічної та облікової документації щодо наявних основних засобів, зокрема документів про приймання та введення їх в експлуатацію; встановлення фактичної наявності об'єктів основних засобів і оцінка їхнього технічного стану; формування інвентаризаційного опису із зазначенням унікального інвентарного номера, дати випуску, виробника, суми зносу, первісної вартості, терміну корисного використання тощо; складання окремого інвентаризаційного опису для об'єктів, що підлягають списанню; порівняння результатів інвентаризації з даними бухгалтерського обліку; відображення виявлених розбіжностей у бухгалтерському обліку.

4. Результати розрахунку показників діяльності ТОВ «Промінь» засвідчили наступне. Найбільші зменшення в динаміці для активів властиві грошовим коштам та їх еквівалентам, адже має місце зменшення на 2287,60 тис. грн.; на другій позиції в динаміці щодо зменшення – основні засоби, адже вони зменшилися на 1115,740 тис. грн, а на третій – дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Найбільшим джерелом фінансування є власний капітал, оскільки він у структурі займає понад 90 %, на другій позиції – довгострокові зобов'язання, але їх частка значно менша, порівняно з попереднім показником (у 2021 році – 3,24 %, 2022 році – 3,57 %, 2023 році – 0,67) та має тенденцію у динаміці до зменшення; третя позиція відводиться поточним зобов'язанням, які у динаміці зменшуються, проте відсоткове значення у 2021 році – 1,93%, 2022 році – 1,86%, 2023 році – 0,99 %. Діяльність товариства за період дослідження була прибутковою, чистий прибуток у 2023 році склав 232,00 тис. грн., але це на 4158,30 тис. грн. менше, порівняно з 2021 роком.

5. На підприємстві облік не автоматизований. Для організації первинного обліку використовуються наступні первинні документи: Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів, Акт на списання основного засобу, Акті прийманні-здачі відремонтованих і реконструйованих (модернізованих) об'єктів, Акт на списання автотранспортних засобів, Розрахунок нарахування амортизації основних засобів та інших необоротних активів, Відомість розподілу

витрат з утримання й експлуатації машинно-тракторного парку за відповідний період.

6. На підприємстві створена інвентаризаційна комісія, яка завжди до моменту складання річної фінансової звітності (в кінці року) проводить інвентаризацію, яка в контексті основних засобів зводиться до наступного: перевірка у розрізі видів основних засобів наявності паспортів та іншої технічної документації; інвентаризація оформлюється як за кожним об'єктом ОЗ, так і їх групою; інвентаризаційна документація включає інвентаризаційні описи.

ТОВ «Промінь» облік веде за журнально-ордерною формою, складається Журнал-ордер 4 та відомість 4.3.

7. Удосконалення облікового забезпечення операцій з основними засобами буде здійснено в контексті акцентування на необхідності автоматизації за допомогою програми «BAS: Бухгалтерія». Для первинного та інвентаризаційного обліку доцільно використовувати наступні електронні документи: «Надходження товарів і послуг», «Введення в експлуатацію ОЗ», «Модернізація та ремонт ОЗ», «Інвентарна книга ОЗ», «Інвентаризація ОЗ», «Списання ОЗ», «Переміщення ОЗ»

8. Використовуючи програму «BAS: Бухгалтерія», потрібно створювати стандартні та регламентовані звіти: оборотно-сальдова відомість по рахунку 10, аналіз рахунку 10, картка рахунку 10, обороти рахунку 10, Головна книга. Регламентована звітність створюється оперативно, для того, щоб заповнити форму 1, потрібно у групі «Фінансова звітність» обрати потрібну форму, відкрити її, використовуючи кнопку «Відкрити». Дана форма звітності буде містити бланк звітності, у якого різним кольором будуть заповнені відповідні графи, наприклад, графа, яка зафарбована в жовтий колір, може заповнюватися вручну, а графа зеленого кольору – в автоматизованому режимі.

9. Для забезпечення якісного провадження аудиту основних засобів необхідно ретельно спланувати процес перевірки, розподіливши його на кілька ключових етапів: ознайомлення з діяльністю підприємства (аудитор повинен вивчити специфіку роботи суб'єкта господарювання, а також нормативно-правову базу, що регламентує бухгалтерський облік, аудит та регулювання діяльності підприємства);

перевірка надходження основних засобів (оцінюється правильність класифікації активів як основних засобів, їх розподіл за видами, а також відповідність об'єктів критеріям інвестиційної нерухомості); аналіз використання та відтворення основних засобів (аудитор оцінює відповідність документального оформлення операцій щодо наявності та руху основних засобів встановленим вимогам); перевірка операцій вибуття основних засобів (досліджується правомірність реалізації, списання та ліквідації основних засобів, аналізуються акти приймання-передачі та ліквідації, а також перевіряється фіксація відповідних змін в інвентарних картках бухгалтерського обліку); перевірка достовірності облікових даних (аудитор оцінює відповідність інформації про основні засоби, відображеної у фінансовій звітності підприємства).

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Р.В., Воронко Р. М., Редченко К.І. Облікове забезпечення системи управління основними засобами підприємства: організаційний аспект. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. №70. 2022. С.13-19.
2. Васильків М.Р., Чубай В.М. Аудит операцій з основними засобами: методика, чинники, які потрібно враховувати, помилки та порушення, що виявляються. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (92). С. 288 – 296.
3. Височан О.С. Інвентаризація: сутність, класифікація, принципи, функції та завдання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 22(1). С. 48-52.
4. Інвентаризація. URL: <http://surl.li/sameo> (дата звернення 15.01.2025).
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. URL : <http://surl.li/rkjtq> (дата звернення 04.01.2024).
6. Колісник О.П., Поліщук М.С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1282-1289.
7. Колісник О.П., Приходько К.К. Облік і контроль основних засобів в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, 2023. № 7. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-09-03> (дата звернення 03.01.2025).
8. Майстер Л.А. Альтернативні підходи щодо компонентного обліку основних засобів в умовах провадження змін. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 43. С. 427 – 433.
9. Макаренко А.П., Шама М.В. Аудит основних засобів на підприємстві та напрями його вдосконалення. *Агросвіт*. 2020. № 2. С. 30–37

10. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : наказ Міністерства фінансів України № 561 від 30.09.2003. URL: <http://surl.li/tmqjuk> (дата звернення 20.12.2024).

11. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : наказ Міністерства фінансів України № 433 від 28.03.2013. URL: <http://surl.li/ocgjuv> (дата звернення 20.12.2024).

12. Міньковська А.В., Шаповалов Є.В., Іонова К.О. Облік основних засобів: фінансовий та податковий аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 10. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-10-09-03> (дата звернення 23.12.2024).

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013. URL: <https://cutt.ly/0N1FfJ8> (дата звернення 21.10.2024).

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. URL: <http://surl.li/sigj> (дата звернення 21.10.2024).

15. Павелко О. В., Романець О. В., Чабар Ю. О. Організація бухгалтерського обліку основних засобів підприємств та суб'єктів державного сектору: напрями удосконалення. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2021. № 4 (96). С. 245-267.

16. Податковий кодекс України. URL: <http://surl.li/akwrki> (дата звернення 21.10.2024).

17. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://surl.li/axagv> (дата звернення 21.10.2024).

18. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII (редакція від 01.08.2021). URL: <https://cutt.ly/lFDGDyx> (дата звернення 21.10.2024).

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 14.11.2020. URL: <http://surl.li/wpzc> (дата звернення 21.10.2024).

20. Смоленко С.Г. Інвентаризація основних засобів як основний прийом внутрішнього контролю підприємства. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 27-28 березня 2024 р. Львів: ЛНУП, 2024. С.256-258.

21. Смоленко С.Г. Обліковий супровід операцій, пов'язаних з використанням основних засобів. *Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації»*, (19 листопада 2024 р, м. Суми). Суми. С. 361-362.

22. Феофанова І., Антонова О. Проблеми обліку основних засобів на підприємстві. *Молодий вчений*. 2020. №11 (87). С. 205-208.

23. Харламова О.В. Особливості інвентаризації для цілей складання МСФЗ-звітності. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 11. С. 297-300.

24. Fixed Asset Componentization. Fixed Assets Management Solution. 2020. Vol. 1. URL: <https://surl.li/fbgqjh> (accessed 21.02.2025).

25. Hanum K., Lubis A.W. (2023). Accounting treatment of fixed assets and application of the depreciation method at PT Makmur Bintang Plastindo Medan. *Enrichment : Journal of Management*, 13 (2), 1347-1354. <https://doi.org/10.35335/enrichment.v13i2.1331/>

26. Kraievskyi V. (2024). Actual Issues of Reproduction of Fixed Assets of Domestic Enterprises. *Economics of Systems Development*. Volume 6 Issue 2. PP.16-21.

27. SaifullaevAbbas Improvement of accounting and auditing of fixed assets in banks. URL: <https://surl.li/ddvnpb> accessed 21.02.2025).

28. Vovk O.M, Dolhopolova Yu. A. (2019) Effectiveness management of innovative renewal of fixed assets of aviation companies. *Pryazovsky Economic Bulletin*, . vol. 6(17), pp. 106–110.

# ДОДАТКИ